

การจัดการความรู้

Knowledge Management Journal

- ความเป็นมาที่เป็นไป ของ Active Learning ราชภัฏนครสวรรค์
ศศ.กษย ศรีเดิสม
- จึงจำเป็นต้องจัดการเรียนแบบใฝ่รู้ในระดับอุดมศึกษา
ศศ.ดร.บัญญัติ ชำนาญกิจ
- KM กับ Active Learning : ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ดร.พรเทพ ฐิ์แห
- Active Learning
รศ.ดร.พนมพร แห่งเจริญ
- อีกมุมมองหนึ่งของ Active Learning
อ.กรรมา อุบลบุญ
- การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning
อ.ลาภรณ์ บัวสาย อ.เบญจพร รอดอาจู
- การสอนแบบ Active Learning กับวิชาไมโครเทคนิค
อ.กัญญา กวีน
- การสอนแบบ Active learning รายวิชาการวิเคราะห์คุณภาพน้ำ 1
อ.กนิษฐ์ ณะตแพ
- “หลักการสอน” สอนอย่างไรให้ Active ?
อ.สุภาภรณ์ งามนิต
- สอนภาษาไทยอย่างมืออาชีพ ในแบบ Active Learning
อ.นภาพร คำเมือง
- การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning รายวิชา การวางแผนและควบคุมการผลิต
อ.ปิยฉัตร ฆานะกิจ
- Active Learning วิชาพฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาดน
อ.มงคล ด้ยกุล
- Active Learning กับ นิเทศศาสตร์ 48
อ.จุฑามาศ ธิมธีร์ศรี
- Active Learning : ความธรรมดา สำหรับคนธรรมดา
ศศ.จ.จำลอง ดีอภา
- ระบบบริหารราชการกับการสอนแบบ Active Learning
ดร.สนั่น วัลลา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University

วารสาร

การจัดการความรู้

Knowledge Management Journal

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Nakhon Sawan Rajabhat University

วารสารรายปี ฉบับปฐมฤกษ์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 พฤษภาคม 2549

กองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

รศ.ดร. ประเทือง ภูมิภักทราคม

อธิการบดี

ผศ.เกษม ศรีเคิมมา

รองอธิการบดี

ผศ.ดร. บัญญัติ ชำนาญกิจ

ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

บรรณาธิการ

ดร.พรเทพ รุ่งแผน

รองผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

พิมพ์ที่

สววรรค์วิดิการพิมพ์

867/18 ถ.สาทรศรีวิถี อ.เมือง จ.นครสวรรค์ 60000

โทร. 056-224010, 01-935155

บทบรรณาธิการ

วารสารการจัดการความรู้มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ฉบับนี้ เป็นฉบับปฐมฤกษ์ ซึ่งเรามีความภูมิใจและตั้งใจจัดทำขึ้นเป็นการเฉพาะ โดยมุ่งหวังให้เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณาจารย์ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ในที่สุดมหาวิทยาลัยของเราก็จะมีคลังความรู้ที่ทันสมัย จำเป็น และเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยต่อไป

ในฉบับปฐมฤกษ์นี้จะมุ่งเน้นการนำเสนอสาระความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบ Active Learning ซึ่งเป็นความรู้ที่คณาจารย์ของเราได้รับมาจากการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ประกอบด้วย การวางแผนรณรงค์เพื่อการโฆษณา หลักการวิเคราะห์อาหาร ไมโครเทคนิค การวิเคราะห์คุณภาพน้ำ 1 หลักการสอน ภาษาไทย การวางแผนและควบคุมการผลิต พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาคน การสร้างทีมงาน และการบริหารราชการไทย นอกจากนี้ยังมีบทความอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมา และแนวคิดทางวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบ Active Learning อีกด้วย

ขอขอบคุณคณาจารย์เจ้าของบทความทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาสำหรับการเขียนบทความเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารการจัดการความรู้มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ทุกคน ตลอดจนผู้ที่สนใจโดยทั่วไป ตามสมควร

คำปรารภ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ได้ตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นของการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เพื่อช่วยให้คณาจารย์และบุคลากรในมหาวิทยาลัยทุกคนได้มีความรู้ที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยกำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความรู้ที่ได้จากประสบการณ์การปฏิบัติงานของคณาจารย์และบุคลากรทุกคนนั้นมหาวิทยาลัยจะให้ความสำคัญเป็นด้านหลัก

การจัดทำวารสารจัดการความรู้มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ถือเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัย ที่จะทำให้คณาจารย์และบุคลากรที่สนใจในเรื่องเดียวกันได้มีเวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) ร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดบรรยากาศองค์การในลักษณะขององค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) อย่างยั่งยืนต่อไป

ขอขอบคุณผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายที่ช่วยกันผลักดันให้เกิดวารสารฉบับนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อคณาจารย์และบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน

(รศ.ดร.ประเทือง ภูมิภัทราคม)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

สารบัญ

ความเป็นมา...เป็นไป ของ Active Learning ราชภัฏนครสวรรค์	ผศ.เกษม ศรีเดิมมา	1
จึงจำเป็นต้องจัดการเรียนแบบให้รู้ในระดับอุดมศึกษา	ผศ.ดร. บัญญัติ จำนวนกิจ	3
KM กับ Active Learning : ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์	ดร.พรเทพ ฐิ่แผน	8
Active Learning	รศ.ดร.พนมพร เต่าเจริญ	11
อีกมุมหนึ่งของ Active Learning	อ.จรรยา อุปัญญา	15
การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning	อ.ถาวรพร บัวสาย อ.เบญจพร รอดอาวุธ	18
การสอนแบบ Active Learning กับวิชาไมโครเทคนิค	อ.กัญญา กาวิน	21
การสอนแบบ Active learning ภาควิชาการวิเคราะห์คุณภาพน้ำ	อ.ทินพันธุ์ เนตแพ	23
“หลักการสอน” สอนอย่างไรให้ Active ?	อ.ศุภาทิพย์ งามนิล	25
สอนภาษาไทยอย่างมืออาชีพ ในแบบActive Learning	อ.นวพร คำเมือง	27
การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ภาควิชา การวางแผนและควบคุมการผลิต	อ.ปิยฉก นานะกิจ	31
Active Learning วิชาพฤกษกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน	อ.มณฑล ศัยชกุล	33
Active Learning กับ นิเทศศาสตร์'48	อ.จุฑาภัทร์ รินทร์ศรี	35
Active Learning : ความธรรมดา สำหรับคนธรรมดา	ผศ.จำลอง ลือชา	41
ระบบบริหารราชการกับการสอนแบบ Active Learning	ดร.สนั่น กัลปา	44

ความเป็นมา...เป็นไป

ของ Active Learning ราชภัฏนครสวรรค์

ผศ.เกษม ศรีเดิมมา *

นับแต่ปี พ.ศ. 2542 ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ประกาศใช้ โดยสาระสำคัญของประการหนึ่งคือกำหนดให้จัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ คือจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น มีนิสัยรักการเรียนรู้ และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งในส่วนของสถาบันราชภัฏ(ในขณะนั้น)ก็พยายามขับเคลื่อนกระบวนการเรียนการสอนไปในทิศทางดังกล่าว

ครั้งเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2545 สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏได้จัดการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง “ยุทธศาสตร์มิติใหม่สู่มหาวิทยาลัยราชภัฏ : มหาวิทยาลัยไทยเพื่อความเป็นไทย” ขึ้น ณ สถาบันราชภัฏนครปฐมให้แก่อธิการบดี รองอธิการบดี และคณบดีของสถาบันราชภัฏนำร่อง 6 แห่ง เพื่อพัฒนากระบวนการให้เป็นรูปธรรมในการนำไปปฏิบัติสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยไทยเพื่อความเป็นไทย โดยสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ก็เป็น 1 ใน 6 ของสถาบันราชภัฏนำร่องดังกล่าว ซึ่งข้อสรุปสำคัญที่สุดจากการประชุมดังกล่าวก็คือความจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตของสถาบัน

ต่อมาเมื่อวันที่ 25-28 มีนาคม 2545 สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ได้นำอาจารย์ทั้งสถาบันไปสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง “มิติใหม่แห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏ : มหาวิทยาลัยไทยเพื่อความเป็นไทย” ณ โรงแรมเวลคัมพลาซ่า พัทยา ซึ่งได้ข้อสรุปสำคัญตรงกันว่ามิติใหม่แห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ก็คือการมุ่งเน้นพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตของมหาวิทยาลัย และแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต

ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ก็คือการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning หรือแบบ “ใฝ่รู้” นั่นเอง

ในระหว่างวันที่ 2-5 เมษายน 2545 สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ในขณะนั้นได้ส่งผู้บริหารด้านวิชาการของสถาบันและจากทุกคณะไปประชุมปฏิบัติการเพื่อจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ณ คำแหงริเวอร์แควรีสอร์ท กาญจนบุรี และในวันที่ 6-8 พฤษภาคม 2545 ก็ได้้นำผู้บริหารและคณาจารย์จากคณะต่าง ๆ ไปร่วมประชุมปฏิบัติการเรื่อง “การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning” ณ วังวีริศอร์ท นครนายก เพื่อศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning

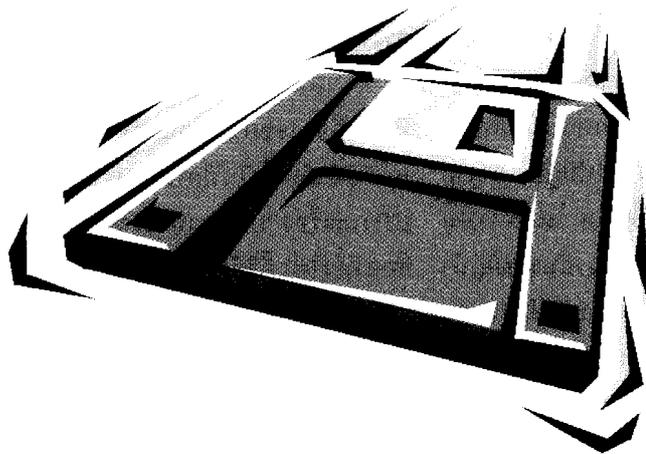
ต่อจากนั้น ทุกคณะก็พยายามขับเคลื่อนและพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนแบบ Active Learning มาโดยลำดับ ซึ่งในปีการศึกษา 2549 นี้มหาวิทยาลัยได้ประกาศเรื่อง “มาตรฐานการจัดการเรียนรู้หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป” ก็ได้กำหนดให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน โดยวิธีเรียนแบบใฝ่รู้ (Active Learning) และวิธีการอื่นๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาและความสนใจของผู้เรียน

ในช่วงสิ้นปีการศึกษาแต่ละปี ก็ได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของคณาจารย์ในกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ Active Learning โดยแต่ละคณะได้คัดสรรอาจารย์ผู้สอนที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบบ Active Learning ดีเด่นส่วนหนึ่งมานำเสนอผลงานในรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 2547 และในปีการศึกษา 2548 ก็ได้นำเสนอไปเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2549 และได้สรุปสาระสำคัญส่วนหนึ่งมาเป็นเอกสารฉบับนี้

* รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

แม้ว่ากระบวนการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ Active Learning ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์จะดำเนินการด้วยความก้าวหน้ามาเป็นลำดับ แต่กิจกรรมการเรียนการสอนนั้นเป็นเรื่องใหญ่ มีปัจจัยต่าง ๆ เกี่ยวข้องมาก และมีปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ หลายประการ จึงมีสิ่งที่จะสำเร็จอย่างสมบูรณ์ได้โดยง่าย แต่เมื่อชาวราชภัฏนครสวรรค์ยังคงมีความตระหนักและร่วมมือร่วมใจกันพัฒนางิจกรรมการเรียนการสอนตาม

แนวทางนี้อย่างมุ่งมั่น ก็เชื่อมั่นได้ว่าจะทำให้คุณภาพบัณฑิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างแน่นอน ซึ่งในที่สุดมหาวิทยาลัยของเรา ก็จะมีกระบวนการเรียนการสอนที่ดีและเหมาะสมที่สุดแก่นักศึกษาของเรา ซึ่งเมื่อถึงตอนนั้นเราจะเรียกกระบวนการเรียนการสอนนี้ว่าเป็นแบบ Active Learning หรือจะเรียกว่าเป็นแบบ “ใฝ่รู้ มรรนว.” หรือจะเรียกเป็นชื่อใด ๆ ก็มีใช้สาระสำคัญแต่ประการใด

จึงจำเป็นต้องจัดการเรียนแบบใฝ่รู้ ในระดับอุดมศึกษา

ผศ.ดร.บัญญัติ ชำนาญกิจ *

การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษามีความแตกต่างกับระดับมัธยมศึกษาอยู่พอสมควร อาจารย์ในระดับอุดมศึกษาบางคนเชื่อว่า หน้าทีของอาจารย์คือการนำข้อมูลที่แจ่มแจ้งและชัดเจนมาบรรยายให้นักศึกษาฟัง เป็นหน้าที่ของนักศึกษาที่จะต้องเรียนรู้จากตำราและข้อมูลที่ได้รับฟังจากการบรรยาย อาจารย์จะตอบคำถามให้แก่ักศึกษาที่ไม่เข้าใจ แต่มักจะไม่ค่อยเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและเพียงพอให้แก่ักศึกษา รวมทั้งไม่ได้เตรียมวิธีการที่เหมาะสมด้วยการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาจึงเป็นไปอย่างมีระเบียบและรวดเร็ว ไม่มีโอกาสได้คิด ทั้งๆ ที่การเรียนในระดับอุดมศึกษาต้องฝึกให้นักศึกษาได้รู้จักคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และวิพากษ์วิจารณ์ นักศึกษาที่เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาในปีแรกจึงมักประสบปัญหาในการเรียนค่อนข้างมาก ดังผลการวิจัยของ Thomas, Bol และ Warkentin ที่พบว่านักศึกษารุ่นปีที่ 1 มักจะขาดทักษะที่จำเป็นในการเรียนแบบใฝ่รู้ มักจะใช้กลวิธีการเรียนรู้ของตนเองตามความสามารถที่มีอยู่ จึงทำให้การเรียนรู้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จากเหตุผลเหล่านี้จึงทำให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการเรียนแบบใฝ่รู้ในระดับอุดมศึกษา การเรียนรู้แบบใฝ่รู้ แปลมาจากคำว่า Active learning ในภาษาอังกฤษ ซึ่งคำนี้ได้แปลเป็นภาษาไทยหลายคำด้วยกัน เช่น การเรียนอย่างมีชีวิตชีวา การเรียนแบบกระตือรือร้น การเรียนเชิงรุก ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนขอแปลว่าการเรียนแบบใฝ่รู้ และเพื่อไม่ให้เป็นที่ถกเถียงกันจึงขอใช้ทับศัพท์เป็นภาษาอังกฤษในการเขียนบทความนี้

Active learning ไม่ใช่เรื่องใหม่ในวงการศึกษากล่าวกันว่าการจัดการเรียนรู้แบบนี้มีมาตั้งแต่สมัยโสเครติส ยังเป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากแนวความคิดของ ดิวอี้ (John Dewey) ซึ่งกล่าวว่าจะต้องจัด

สถานการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือกระทำ (Learning by Doing) นั่นเอง นอกจากนี้ Active learning ยังเป็นหลักการเดียวกันกับที่เพียเจต์ (Piaget) ได้นำมาใช้ในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยโดยเน้นการปฏิบัติ ยังมีคำกล่าวพื้นฐาน 3 ประโยค ที่กล่าวไว้กว่า 2,400 ปี ที่ยืนยันได้ว่า Active learning นั้นมีมานานแล้ว (Silberman, 1996 : 1) คือ

What I **hear**, I forget.

What I **see**, I remember.

What I **do**, I understand.

ประโยคข้างต้น 3 ประโยคนี้ ชี้ให้เห็นว่าแนวความคิดเรื่องการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนลงมือกระทำนั้นมานานแล้ว เหตุผลสำคัญที่ทำให้จำเป็นต้องจัดการเรียนรู้แบบ Active learning เนื่องจากพบว่าคนส่วนใหญ่เมื่อได้รับฟังสิ่งใด ๆ เพียงอย่างเดียวแล้วมักจะลืมสิ่งที่ได้รับฟัง ซึ่งเห็นได้จากจากข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับอัตราการพูดของครูและอัตราการรับฟังของผู้เรียนพบว่า ส่วนใหญ่ผู้สอนจะใช้คำพูดประมาณ 100 ถึง 200 คำต่อนาที แต่ไม่ว่าผู้สอนจะพูดออกไปได้มากเท่าไรก็ตาม ถ้าผู้เรียนตั้งใจฟังอย่างจริงจังก็จะรับฟังได้ประมาณ 50 ถึง 100 คำต่อนาที หรือครึ่งหนึ่งของที่ครูพูด นั่นเนื่องมาจากในระหว่างที่ผู้เรียนฟังผู้สอนพูด เขาอาจจะกำลังคิดเรื่องอื่น ๆ อยู่อีกหลายเรื่อง จึงยากที่จะผู้เรียนจดจำคำพูดของครูได้หมด ยิ่งไปกว่านั้นจะพบว่าผู้เรียนมักไม่ตั้งใจฟัง ถึงแม้ว่าผู้สอนจะใช้สื่อของใจมาประกอบการสอนเพื่อให้ความน่าสนใจมากขึ้นก็ตาม ก็ยังยากที่จะจูงใจให้ผู้เรียนรับฟังสิ่งที่ผู้สอนพูดออกไปทั้งหมดได้ ถึงแม้ว่าครูจะพูดอย่างช้า ๆ สัก 3-4 ครั้ง ผู้เรียนก็จะฟังอย่างรู้สึกเบื่อหน่ายและใจลอย ซึ่งทำให้ไม่สามารถรับรู้ทั้งหมดได้

* ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

ในความเป็นจริง จากผลการศึกษาวิจัยยังพบว่า ผู้เรียนระดับอุดมศึกษาที่อยู่ในชั้นเรียนแบบบรรยาย จะใช้เวลาในการฟังอย่างไม่ตั้งใจประมาณร้อยละ 40 ของเวลาทั้งหมด ผู้เรียนร้อยละ 70 จะตั้งใจฟังเพียง 10 นาทีแรก และยังคงมีผู้เรียนเพียงร้อยละ 20 ที่ตั้งใจฟัง จนถึงนาทีสุดท้าย จึงไม่น่าสงสัยเลยว่างานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งพบว่าผู้เรียนกลุ่มทดลองที่เรียนวิชาจิตวิทยาโดยการสอนแบบบรรยาย จะมีความรู้มากกว่าผู้เรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เรียนวิชานี้เลยเพียงร้อยละ 8 ผลการศึกษาเหล่านี้แสดงให้เห็นนัยสำคัญบางประการ คือ

- เมื่อเวลาเรียนผ่านไป นักศึกษาจะมีความตั้งใจฟังลดลง
- จะเกิดแรงจูงใจในการเรียนสำหรับนักศึกษาที่ชอบฟังเท่านั้น
- ไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เป็นสารสนเทศ
- นักศึกษาส่วนใหญ่จะไม่ชอบการสอนแบบบรรยาย

นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัยที่พบว่าการสอนแบบบรรยายอย่างเดียว หลังการบรรยายจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถฟื้นความจำในเรื่องที่ผู้สอนบรรยายได้เพียงร้อยละ 62 หลังการบรรยายผ่านไป 3-4 วัน ผู้เรียนจะฟื้นความจำในสิ่งที่ผู้สอนบรรยายได้เพียงร้อยละ 45 และถ้าผ่านไป 8 สัปดาห์ จะลดเหลือเพียงร้อยละ 24 เท่านั้น

การสร้างโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เพิ่มขึ้นอาจใช้สื่อโสตทัศนช่วย ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนจดจำได้เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 14 ถึง 38 จากผลการศึกษาวิจัยยังพบว่าการสอนคำศัพท์โดยใช้สื่อโสตทัศนประกอบ จะช่วยให้ผู้เรียนจดจำได้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 200 ยิ่งไปกว่านั้นยังช่วยลดเวลาในการสอนลงได้ถึงร้อยละ 40 ถึงแม้ว่าสื่อโสตทัศนที่เป็นภาพ 1 ภาพจะมีค่าไม่เทียบเท่ากับคำพูดหนึ่งพินคำ แต่ก็ดูเหมือนว่าจะมีประสิทธิภาพเป็นสามเท่าของการใช้คำพูดเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตามยังพบว่าผู้เรียนบางคนจะชอบให้ใช้วิธีหนึ่งวิธีเดียวโดยใช้การบรรยายหรือใช้สื่อโสตทัศน แต่การใช้ทั้งสองอย่างประกอบกันจะช่วยให้ผู้เรียนจำนวนมากที่มีความหลากหลายจะพบความสำเร็จในการเรียนได้เพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม การฟังบางสิ่งและได้เห็นบางอย่างก็ยังไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้นการ

เรียนรู้แบบ Active learning จึงเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่าจะมีผลการวิจัยบางเรื่องพบว่าการสอนโดยใช้ Active learning ได้ผลการเรียนรู้ไม่ต่างจากการสอนแบบบรรยาย แต่มีข้อดีกว่าคือการสอนแบบบรรยายในด้านการพัฒนาทักษะการคิด การเขียน การทำงานกลุ่ม การนำเสนอ และที่สำคัญผู้เรียนชอบเรียนแบบ Active learning มากกว่า ดังนั้นจึงมีผู้สอนในระดับอุดมศึกษาหลายคนได้เปลี่ยนแปลงจากการจัดการเรียนรู้แบบ passive ไปสู่ active

Active learning เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนจะต้องค้นหาเนื้อหาเพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้ โดยการพูดคุย การเขียน การอ่าน การสะท้อน หรือการตั้งคำถาม หรือการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีการเคลื่อนไหว อาจใช้เวลา 2-3 นาที หรือยาวทั้งหลักสูตรก็ได้ อาจให้ผู้เรียนทำงานคนเดียว เป็นกลุ่มเล็ก หรือกลุ่มใหญ่ก็ได้

Active learning เป็นการเรียนรู้ที่มีคุณค่า น่าตื่นเต้น สนุกสนาน ทำทลายความรู้ความสามารถ ผู้เรียนได้เรียนรู้สอดคล้องกับความสนใจของตนเอง ได้ลงมือคิด และปฏิบัติอย่างมีความหมาย สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างแน่นอน

Active learning จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ดีขึ้น และสามารถเก็บกักข้อมูลข่าวสารไว้ในความทรงจำได้นานขึ้น นอกจากนี้ยังมีประสิทธิภาพในการพัฒนากระบวนการรับรู้ในลำดับที่สูงขึ้น เช่น การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์

การใช้ Active learning ไม่ได้หมายความว่าผู้สอนต้องเลิกบรรยาย สามารถบรรยายได้ แต่อาจใช้เวลามากขึ้น เพราะครูต้องหยุดเป็นระยะ เพื่อให้ผู้เรียนย่อยสิ่งที่ได้รับฟัง อาจตั้งคำถามให้ตอบ หรือสรุปสาระสำคัญลงในกระดาษคำตอบ หรือเทียบสมุดโน้ตกับเพื่อน ซึ่งการสอนแบบบรรยายโดยการประยุกต์ Active learning เรียกว่า Interactive lecture

ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบ Active learning สรุปได้ดังต่อไปนี้

- ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน
- ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้
- ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้

ด้วยตนเอง

- ผู้เรียนรู้หน้าที่ วิธีการศึกษา และการทำงาน ในวิชาที่เรียนให้สำเร็จ
- ผู้เรียนต้องอ่าน พุด ฟัง คิด และเขียน อย่าง กระตือรือร้น
- ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง คือ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า
- ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ กระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม
- ผู้เรียนมีโอกาสประยุกต์ข้อมูล สารสนเทศ มโนทัศน์ หรือทักษะใหม่ ๆ ในการเรียนรู้
- ความรู้เกิดจากประสบการณ์และการสร้างความรู้โดยผู้เรียน
- ผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

องค์ประกอบสำคัญของ Active learning มีปัจจัยสำคัญอยู่ 3 ประการ (Meyers & Jones, 1991) ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐาน (Basic Elements) กลวิธีในการเรียนรู้ (Learning Strategies) และทรัพยากรการสอน (Teaching Resources)

ปัจจัยพื้นฐาน (Basic elements) ของการสอน โดยใช้ Active learning มีอยู่ 4 ประเด็น ได้แก่ การพูด และการฟัง การเขียน การอ่าน และการสะท้อนความคิด การพูดและฟังจะช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นหาความหมายของสิ่งที่เรียน การเขียนจะช่วยให้ผู้เรียนได้ประมวลสารสนเทศใหม่ ๆ เป็นภาษาของตนเอง การอ่าน การตรวจเอกสารสรุป การบันทึกย่อ สามารถช่วยให้ผู้เรียนประมวลสิ่งที่อ่านและพัฒนาความสามารถในการเน้นสาระสำคัญ การสะท้อนความคิดจะช่วยให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่เรียนรู้ไปเชื่อมโยงกับสิ่งที่รู้มาก่อน หรือนำความรู้ที่ได้รับไปเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน หรือการให้ผู้เรียนหยุดเพื่อใช้เวลาในการคิดและบอกให้ผู้อื่นรู้ว่าได้เรียนรู้ อะไรบ้าง เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มความสามารถในการเก็บกักความรู้ของผู้เรียน

กลวิธีในการเรียนรู้ (Learning Strategies) สามารถใช้วิธีได้หลากหลาย เช่น การแบ่งกลุ่มเล็ก ๆ การทำงานแบบร่วมมือ กรณีศึกษา สถานการณ์จำลอง การอภิปราย การแก้ปัญหา การเขียนบทความ group

discussions, problem solving, case studies, role plays, journal writing และ structured learning group แต่ถ้าห้องเรียนใหญ่ ๆ อาจจัดกลุ่มย่อย ก็อาจใช้ rally robin, rally table, round robin, round table, pair checks, pair works, think-pair-share, team-pair-solo หรือ think-pair-square ก็ได้

ทรัพยากรในการสอน (Teaching Resources)

จะต้องมีแหล่งข้อมูลที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เช่น การอ่าน การให้การบ้าน วิทยากรภายนอก การใช้เทคโนโลยีในการสอน การเตรียมอุปกรณ์การเรียนการสอน การใช้โทรทัศน์เพื่อการศึกษา

อีกแนวคิดหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการเรียนรู้ที่เป็น Active learning ก็คือ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ ได้วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่ามีโครงสร้างพื้นฐานร่วมกัน 4 องค์ประกอบ คือ **การแลกเปลี่ยนประสบการณ์** (ประสบการณ์) **การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน** (สะท้อนความคิดและอภิปราย) **การนำเสนอความรู้** (ความคิดรวบยอด) **การลงมือปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้** (ประยุกต์แนวคิด) ซึ่งเป็นโครงสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนทุกคนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้เต็มศักยภาพ ผู้สอนควรนำไปออกแบบจัดกิจกรรมให้ครบ 4 องค์ประกอบ แต่ละกิจกรรมควรมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันเพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน ส่วนจะใช้องค์ประกอบใดก่อนหรือหลัง หรือใช้องค์ประกอบใดก็ครั้งในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ แต่ต้องมีให้ครบทั้ง 4 องค์ประกอบ

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นองค์ประกอบที่ผู้สอนพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนดึงประสบการณ์เดิมของตนมาเชื่อมโยงหรืออธิบายประสบการณ์หรือเหตุการณ์ใหม่ แล้วนำไปสู่การขบคิดเพื่อเกิดข้อสรุปหรือองค์ความรู้ใหม่ และแบ่งปันประสบการณ์ของตนกับผู้อื่นที่อาจมีประสบการณ์เหมือนหรือต่างจากตนเอง เป็นการรวบรวมมวลประสบการณ์ที่หลากหลายจากแต่ละคน เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้สิ่งใหม่ร่วมกัน องค์ประกอบนี้จะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกว่าตนมีความสำคัญ

เพราะได้มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิก มีผู้ฟังเรื่องราวของตนเอง และได้รับรู้เรื่องราวของคนอื่น นอกจากจะได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์แล้ว ยังทำให้สัมพันธภาพในกลุ่มผู้เรียนเป็นไปด้วยดี ส่วนผู้สอนไม่ต้องเสียเวลาในการอธิบายหรือยกตัวอย่าง เพียงแต่ใช้เวลาเล็กน้อยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน และยังช่วยให้ผู้สอนได้ทราบถึงความรู้พื้นฐานและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ซึ่งจะประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไป

การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน เป็นองค์ประกอบที่ทำให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์มวลประสบการณ์ ข้อมูลความคิดเห็น ฯลฯ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ต้องแท้ชัดเจน หรือเกิดข้อสรุป/องค์ความรู้ใหม่หรือตรวจสอบ/ปรับ/เปลี่ยนความคิดความเชื่อของตนเอง กิจกรรมในองค์ประกอบนี้เป็นกิจกรรมกลุ่มที่เน้นการตั้งประเด็นให้ผู้เรียนได้คิด สะท้อนความคิด หรือบอกความคิดเห็นของตนเองให้คนอื่นได้รับรู้ และค่อยๆ ปรายแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างกันอย่างลึกซึ้งซึ่งกันเกิดความเข้าใจชัดเจน ได้ข้อสรุปหรือองค์ความรู้ใหม่ หรือเกิด/ปรับ/เปลี่ยนความคิดความเชื่อตามจุดประสงค์ที่กำหนด

การนำเสนอความรู้ เป็นองค์ประกอบที่ผู้เรียนได้รับข้อมูลความรู้ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ ขั้นตอนหรือข้อสรุปต่าง ๆ โดยครูเป็นผู้จัดให้ เพื่อใช้เป็นต้นทุนในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ หรือช่วยให้การเรียนรู้บรรลุจุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้อาจทำได้โดยการให้แนวคิด ทฤษฎี หลักการ ข้อมูลความรู้ ขั้นตอนทักษะซึ่งทำได้โดยการบรรยาย คู่มือทัศน ฟังแถบเสียง อ่านเอกสาร/ใบความรู้/ตำรา ฯลฯ หรือการรวบรวมประสบการณ์ของผู้เรียนที่เป็นผลให้เกิดการเรียนรู้เนื้อหาสาระเพิ่มขึ้น หรือการรวบรวมข้อสรุปของการสะท้อนความคิดและอภิปรายประเด็นที่มอบหมายให้

การประยุกต์ใช้หรือลงมือปฏิบัติ เป็นองค์ประกอบที่ให้ผู้เรียนได้นำความคิดรวบยอด หรือข้อสรุปหรือองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นไปประยุกต์หรือทดลองใช้หรือเป็นการแสดงผลสำเร็จของการเรียนรู้ในองค์ประกอบอื่น ๆ ซึ่งผู้สอนสามารถใช้กิจกรรมในองค์ประกอบนี้ในการประเมินผลการเรียนรู้ได้ และยังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้จักการนำ

ไปใช้ในชีวิตจริง ตัวอย่างกิจกรรมขององค์ประกอบนี้ เช่น การผลิตซ้ำความคิดรวบยอดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สร้างคำขวัญ ทำแผนภาพ จัดนิทรรศการ เขียนเรียงความ ทำตารางเปรียบเทียบ ฯลฯ การแสดงออกที่สอดคล้องกับเจตคติที่เป็นจุดประสงค์การเรียนรู้เช่น เขียนจดหมายให้กำลังใจบุคคลอื่น สร้างคำขวัญรณรงค์รักษาความสะอาด ฯลฯ และการลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนของทักษะที่ได้เรียนรู้

นอกเหนือจากองค์ประกอบ 3 ประการข้างต้น นิสต์และโฮลชู (Nist and Holschuh) เห็นว่าลักษณะของผู้เรียนที่เรียนแบบใฝ่รู้ ซึ่งควรฝึกฝนให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน มีดังนี้

1. อ่านเพื่อวัตถุประสงค์ในการสร้างความเข้าใจและจดจำ
2. การครุ่นคิดในสารสนเทศและการคิดวิเคราะห์วิจารณ์
3. ตั้งใจฟังโดยโดยการจดบันทึกอย่างละเอียด
4. รู้ว่าการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับการใช้เวลาเป็นอย่างมาก
5. ขอความช่วยเหลือเมื่อประสบปัญหาในการเรียนรู้
6. ยอมรับว่าจะต้องมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้มากขึ้น
7. ตั้งคำถามเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับฟังมาหรือข้อมูลที่เกิดจากการอ่าน

นอกจากนี้ในการสนับสนุนให้เกิด Active learning (<http://www.criticalthinking.org/kiz/kizclass/tactics.html>) ที่ผู้สอนสามารถนำกลวิธีไปประยุกต์ใช้ให้เกิดการเรียนรู้แบบ active อาจใช้กลวิธีดังต่อไปนี้

1. ให้ผู้เรียนเขียนสรุปเรื่องที่ผู้สอนบรรยายหรือผู้เรียนอภิปรายทั้งชั้น
2. ให้ผู้เรียนอธิบายเรื่องที่ตนเองพูด
3. ให้ผู้เรียนผูกโยงปัญหาหรือเนื้อหากับความรับผิดชอบของตนเอง พร้อมยกตัวอย่างประกอบ
4. เขียนคำบรรยายของผู้สอนโดยใช้ถ้อยคำหรือสำนวนของตนเอง พร้อมยกตัวอย่างประกอบ
5. อธิบายทักษะและมุมมองของตนเองที่มองปัญหานั้นแตกต่างจากคนอื่นในลักษณะมองต่างมุม

6. เขียนคำถามที่ตนเองสงสัยและข้องใจอยู่เพื่อต้องการให้ได้คำตอบที่ชัดเจนหรือมีเหตุผล

7. ร่วมอภิปรายในชั้นเรียน

แนวคิดในการจัดการเรียนแบบใฝ่รู้ได้นำไปสู่การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาบ้างแล้ว อาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาหลายคนเล็งเห็นมาถึงเวลาที่จะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้แบบ passive ไปสู่การเรียนรู้แบบ Active ต้องการหาวิธีที่ดีที่สุดที่จะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ทำให้กระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมาย บางท่านได้ปรับปรุงการสอนแบบดั้งเดิมโดยนำ Active learning ไปประยุกต์เข้ากับการบรรยายได้เป็นอย่างดี ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าหากผู้สอนให้ผู้เรียนสรุปผลการบันทึกที่ได้จากการบรรยายสัก 2-3 ครั้ง โดยใช้เวลาสั้นๆ เพียงสองสามนาที ต่อการบรรยายหนึ่งครั้ง จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ หรือในระหว่างการบรรยายอาจแทรกแบบฝึกหัดให้ได้เขียนและอภิปราย หรือให้ฟังบรรยายโดยไม่ต้องจดโน้ตแล้วค่อยเขียนและอภิปราย หรือให้ฟังบรรยายโดยไม่ต้อง

จดโน้ตแล้วค่อยเขียนว่าสามารถจดจำและเข้าใจมากขึ้นแค่ไหน นอกจากนี้อาจใช้วิธีการอภิปรายในชั้นเรียนซึ่งเป็นวิธีที่ใช้กันแพร่หลาย ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ สอนด้วยกระบวนการแก้ปัญหา และการทำกรณีศึกษา หากผู้สอนเลือกวิธีการที่เหมาะสมและค่อย ๆ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไป จะทำให้ห้องเรียนระดับอุดมศึกษามีชีวิตชีวาขึ้นมาอย่างน่าอัศจรรย์ก็ได้ ทั่วยุคนี้ให้ลองพิจารณาคำกล่าวของ ซิลเบอร์แมน (Silberman, 1996 : 1) ที่ได้ปรับเปลี่ยนประโยคพื้นฐาน 3 ประโยคใหม่ให้สอดคล้องกับแนวคิดของ Active Learning ดังนี้

What I **hear**, I forget.

What I hear and **see**, I remember a little.

What I hear, see, and **ask questions about or discuss** with someone else, I begin to understand.

What I hear, see, discuss, and **do**, I acquire knowledge and skill.

What I **teach** to another, I master.

เอกสารอ้างอิง

ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ. การเรียนเชิงรุก. http://www.academic.chula.ac.th/elearning/content/active%20learning_Taweewat.pdf

ศักดิ์ดา ไชกิจภิญโญ. (2548) **สอนอย่างไรให้ Active Learning**. ในวารสารนวัตกรรม การเรียนการสอน ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2548.

Silberman, Mel. (1996) **Active Learning : 101 Strategies to Teach Any Subject**. Boston : Allyn and Bacon.

Meyers, Chet and Jones, Thomas B. (1993). **Promoting Active Learning : Strategies for the College Classroom**. San Francisco : Jossey-Bass.

Nist, Sherrie L. and Holschuh, Jodi. (2000) **Active Learning : Strategies for College Success**. Boston : Allyn and Bacon.

http://www.cdd.go.th/tr_di/boss/meetdoc/doc07.doc

<http://pibul15.psu.ac.th/team/team2.html>

KM กับ Active Learning :

ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ดร.พรเทพ ฐู่แผน*

การจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ (Active Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้คิดและลงมือกระทำ (learning by thinking and doing) เพื่อแสวงหาความรู้ในสิ่งที่สนใจหรือมีข้อสงสัยจนกระทั่งได้คำตอบซึ่งถือว่าเป็นความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นด้วยตนเอง การจัดการเรียนรู้แบบนี้จึงช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ทำทนายผู้เรียน สร้างความกระตือรือร้นและความมีชีวิตชีวาให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์จึงประกาศนโยบายปฏิรูปการเรียนการสอน โดยให้อาจารย์ทุกคนต้องจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้เพื่อพัฒนานักศึกษาให้เป็นคนดี มีความรู้ความสามารถ และดำรงตนอยู่ในท้องถิ่นและสังคมได้อย่างมีความสุข ประกอบกับรัฐบาลได้ดำเนินนโยบายปฏิรูประบบราชการ โดยกำหนดให้มหาวิทยาลัยต้องดำเนินการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ในองค์กรเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ ดังนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์จึงนำกระบวนการจัดการความรู้มาใช้กับนโยบายการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้เพื่อให้มหาวิทยาลัยมีคลังความรู้ที่ทันสมัย จำเป็น และเพียงพอต่ออาจารย์ทุกคนในอันที่จะนำไปใช้จัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนกระทั่งวันนี้การจัดการความรู้ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์เช่นเดียวกับเหรียญสองด้านที่ไม่สามารถ แยกออกจากกันได้

KM คืออะไร

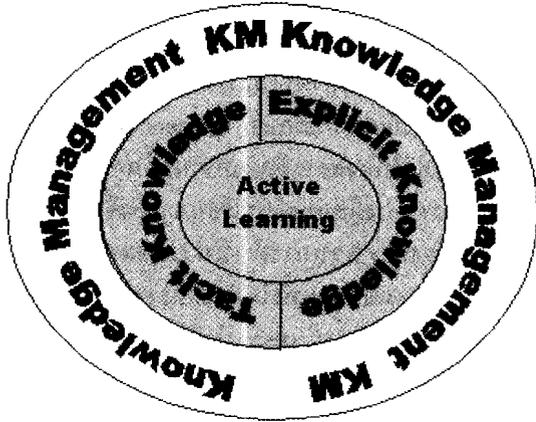
KM เป็นคำที่ย่อมาจากคำว่า Knowledge Management หรือที่เราเรียกกันโดยทั่วไปในภาษาไทยว่าการจัดการความรู้ ซึ่งประกอบด้วยคำสำคัญ 2 คำ คือ คำว่า “Management” หมายถึง กระบวนการดำเนินงานหรือการใช้วิถีทาง หรือมรรควิธีต่าง ๆ (means) เพื่อทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ (ends) และ

คำว่า “Knowledge” หมายถึง ข้อมูล สารสนเทศ ตลอดจนสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ค้นพบหรือคิดค้นมาได้จากกระบวนการคิด และการลงมือปฏิบัติจนเป็นผลสำเร็จหรือมีประสบการณ์ในสิ่งนั้น ๆ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน การดำรงชีวิตหรือใช้ประโยชน์อื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นคำว่า KM จึงหมายถึง กระบวนการดำเนินงาน หรือ การใช้วิถีทางต่าง ๆ เพื่อทำให้องค์การมีข้อมูล สารสนเทศ หรือมีสิ่งที่ได้มาจากการคิดหรือมีประสบการณ์ของบุคคลที่จำเป็นต่อการดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ อย่างมีประสิทธิภาพ ดังเช่น มหาวิทยาลัยต้องการดำเนินนโยบายการเผยแพร่ผลงานวิจัยของอาจารย์ในที่ประชุม นานาชาติให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการจึงจัดกิจกรรมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างนักวิจัยภายในมหาวิทยาลัย และจัดส่งนักวิจัยจำนวนหนึ่งไปเข้ารับการอบรมกับหน่วยงานภายนอก การดำเนินการของมหาวิทยาลัยดังกล่าวนี้ก็คือตัวอย่างของการจัดการความรู้นั่นเอง

ทำไมต้อง KM กับ Active Learning

โดยทั่วไปแล้วเรามักจะแบ่งประเภทของความรู้ตามแหล่งที่อยู่เป็น 2 ประเภท คือ ความรู้ที่ฝังติดอยู่ภายในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) ซึ่งยังมีได้เปิดเผยออกมาให้ใครรู้ เช่น ความสามารถพิเศษ ทักษะในการทำงานฝีมือ เป็นต้น และความรู้ที่อยู่ภายนอกตัวบุคคล (Explicit Knowledge) ซึ่งเราสามารถศึกษาค้นคว้าได้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น ความรู้ที่อยู่ในหนังสือ ตำรา บทความ วิชาการ แผ่นวีดิทัศน์ เป็นต้น ในส่วนของความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ Active Learning ก็ประกอบด้วยความรู้ 2 ประเภท เช่นเดียวกัน คือ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ Active Learning ที่มีอยู่ในเอกสารตำรา บทความวิชาการต่าง ๆ และความรู้เกี่ยวกับ Active Learning ที่ฝังอยู่ในตัวอาจารย์ผู้สอนแต่ละคนซึ่งมีประสบการณ์การสอนมา

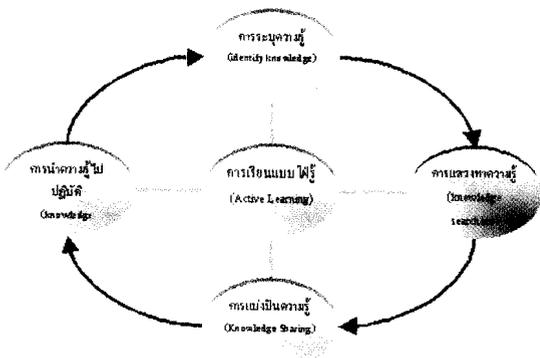
เป็นระยะเวลาหนึ่ง ดังนั้นเพื่อให้ได้ความรู้ทั้ง 2 ประเภทที่ครอบคลุม และครบถ้วนจึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการจัดการความรู้เนื่องจากการจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับความรู้ทั้งความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลและความรู้ที่อยู่ภายนอกตัวบุคคลดังแสดงในแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่าง KM กับ Active Learning

KM กับ Active Learning ทำอย่างไร

การจัดการความรู้โดยทั่วไปจะประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินการซึ่งแตกต่างกันออกไปตามบริบทของแต่ละองค์กรแต่สำหรับการจัดการความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้แบบ ใฝ่รู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์มีการดำเนินการสรุปได้เป็น 4 ขั้นตอน คือ การระบุความรู้ การแสวงหาความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการนำความรู้ไปปฏิบัติ ดังแสดงในแผนภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กระบวนการจัดการความรู้กับการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้

ขั้นที่ 1 การระบุความรู้ (identify knowledge) เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์และระบุความรู้ที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ด้วยวิธีการระดมความคิดเห็นจากคณะอนุกรรมการวิชาการของมหาวิทยาลัย โดยความรู้หลักที่ระบุได้ ได้แก่ การวางแผนจัดการเรียนรู้ เทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาวิชาที่นำมาจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ (knowledge searching) เป็นขั้นตอนการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ที่มีอยู่แล้วในตำราบทความและงานวิจัยต่าง ๆ โดยคณะกรรมการดำเนินงานจัดการความรู้ (KM Team) และอาจารย์ผู้สอนทุกคนเป็นผู้ดำเนินการแสวงหาความรู้ นอกจากนิสิตมหาวิทยาลัยจะส่งอาจารย์จำนวน 5 คน ไปเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง Active Learning ที่ Montana State University ประเทศสหรัฐอเมริกาในเดือน ตุลาคม 2549 นี้ด้วย

ขั้นที่ 3 การแบ่งปันความรู้ (knowledge sharing) เป็นขั้นตอนการแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนความรู้ที่ KM ทีม และอาจารย์ทุกคนได้รับมาจากภายนอก รวมทั้งความรู้ที่อาจารย์ทุกคนได้สร้างขึ้นมาจากการจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษา ในการดำเนินการมหาวิทยาลัยจะมอบหมายให้ KM ทีมเป็นผู้จัดการประชุมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ที่ไม่เป็นทางการอย่างต่อเนื่อง และจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นทางการปีการศึกษาละ 1 ครั้ง นอกจากนี้ยังจัดให้มีชุมชนนักปฏิบัติ (community of practice) ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์จำนวนหนึ่งที่สนใจการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ โดยมีสภาคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินการ รวมทั้งมหาวิทยาลัยยังจัดให้มีช่องทางแบ่งปันความรู้ผ่านทางวารสาร จดหมายข่าว และกระดานสนทนาบนอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้เพื่อให้อาจารย์ทุกคนได้มีพื้นที่ในการแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกันโดยไม่มีขีดจำกัด

ขั้นที่ 4 การนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ (knowledge implementation) เป็นขั้นตอนที่อาจารย์ผู้สอนจะนำความรู้ที่แสวงหามาได้ และความรู้ที่ได้รับจากการแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน ไปใช้ในการออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม โดยมี KM ทีมเป็นผู้รวบรวม และจัดระบบความรู้เกี่ยวกับ Active Learning ที่ได้จากการแสวงหา

Active Learning

และแบ่งปันความรู้ พร้อมทั้งจัดทำเป็นเอกสารและเผยแพร่ความรู้ไปสู่อาจารย์ของมหาวิทยาลัยทุกคน รวมทั้งติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ของอาจารย์ทุกคน เพื่อนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้ระบุความรู้ที่ต้องการซึ่งถือเป็นการเริ่มต้นวงจรจัดการความรู้รอบใหม่ที่มีพลวัตรและพัฒนาต่อไปอย่างไม่หยุดนิ่ง

KM กับ Active Learning ทำแล้วได้อะไร

การจัดการความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาดำเนินการมาเป็นระยะเวลากว่า 3 ปี ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางบวกต่อมหาวิทยาลัยหลายประการด้วยกัน กล่าวคือ อาจารย์ผู้สอนมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้เพิ่มขึ้น มีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้สูงขึ้น จึงส่งผลให้นักศึกษาเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข มีชีวิตชีวามากขึ้น ดังจะเห็นได้จากสถิติการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษา ซึ่งพบว่าในรายวิชาของอาจารย์ผู้สอนที่มีการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ นักศึกษาจะให้ความสนใจลงทะเบียนเรียนเป็นจำนวนมาก และมีสถิติการถอนรายวิชาน้อยลงด้วยเช่นกัน นอกจากนี้การจัดการความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ยังช่วยให้มหาวิทยาลัยมีคลังความรู้ (knowledge assets) เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ที่ทันสมัย และเพียงพอต่อการนำไปใช้ จึงทำให้นโยบายปฏิรูปการเรียนการสอนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานเป็นทีมให้กับบุคลากรของมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

อนาคตของ KM กับ Active Learning เป็นอย่างไร

การนำแนวคิดการจัดการความรู้มาใช้กับการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ซึ่งถือเป็นนโยบายที่สำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาเท่าที่ได้ดำเนินการผ่านมาเป็นระยะเวลา 3 ปี ถือว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ดังนั้นการจัดการความรู้จึงยังคงเป็น

เครื่องมือหลักในการดำเนินนโยบายการจัดการเรียนรู้แบบ ใฝ่รู้ต่อไป แต่เนื่องจากบริบทของการจัดการความรู้ได้เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการจัดการความรู้เกี่ยวกับการเรียนแบบใฝ่รู้จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และมีความก้าวหน้ายิ่งขึ้นในปีต่อ ๆ ไป

ทิศทางการดำเนินการจัดการความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ในอนาคตจะเน้นความต้องการของอาจารย์และนักศึกษา (teachers and students focus) เพื่อให้องค์การมีคลังความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สอนและผู้เรียนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานจัดการความรู้ (process improvement) ทั้งในด้านโครงสร้าง ขั้นตอนการดำเนินงาน รวมทั้งนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อทำให้การจัดการความรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การดำเนินงานจัดการความรู้ในอนาคตจะมุ่งเน้นให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วม (total involvement) ในกระบวนการดำเนินการจัดการความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ในทุกขั้นตอน เพื่อให้ได้ความรู้ที่มีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบ ใฝ่รู้ของอาจารย์ทุกคนเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

กล่าวได้ว่าการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาได้อาศัย KM เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการดำเนินงานซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ประการคือ การระบุความรู้ การแสวงหาความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการนำความรู้ไปปฏิบัติจริง จึงส่งผลให้มหาวิทยาลัยมีคลังความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ที่จำเป็นอย่างทันสมัย และเพียงพอสำหรับอาจารย์ทุกคนในอันที่จะนำไปใช้จัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น KM จึงได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาเช่นเดียวกับเหรียญสองด้านที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

Active Learning

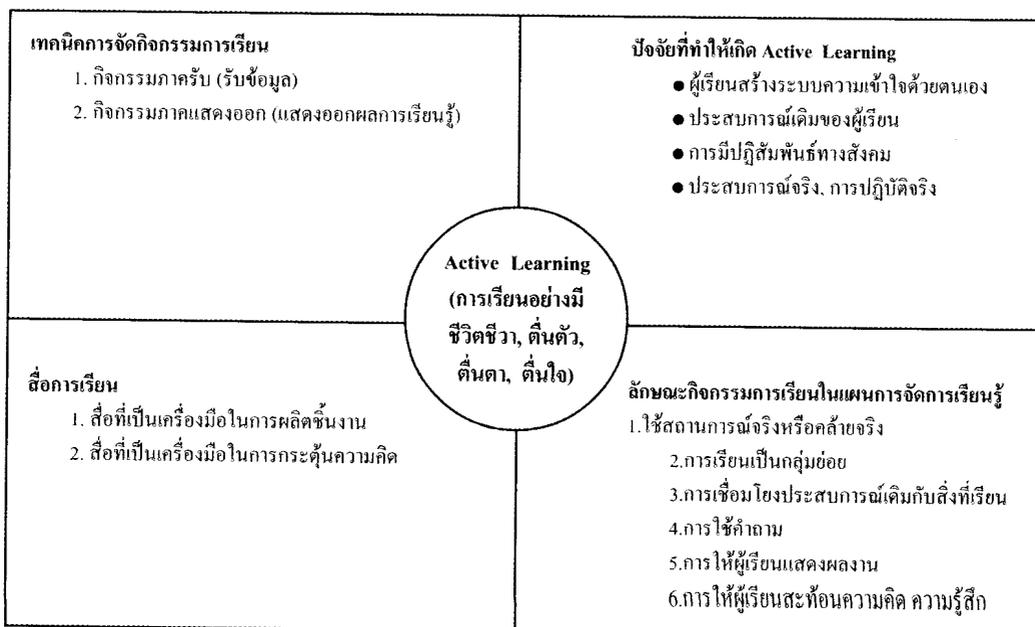
รศ.ดร.พนมพร เผ่าเจริญ *

ในปัจจุบันผู้สอนในสถาบันการศึกษาต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษาล้วนต้องการปรับปรุงสภาพการเรียนรู้ที่เนื้อหาของผู้เรียนให้เป็นสภาพการเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวา ตื่นตัว ตื่นตา ตื่นใจ (Active Learning) และมีผู้สอนหลายท่านต้องการคำแนะนำหรือการชี้แนะในการจัดการเรียนแบบ Active Learning บทความเรื่องนี้จะมุ่งเสนอประเด็นสำคัญ 5 ประเด็นคือ

- 1) Active Learning คืออะไร
- 2) อะไรคือปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิด Active Learning
- 3) จะเขียนกิจกรรมการเรียนในแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างไร
- 4) จะใช้สื่อการเรียนการสอนอะไรจึงจะทำให้เกิด Active Learning
- 5) ตัวอย่างการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนแบบ Active Learning

Active Learning คืออะไร

Active Learning หมายถึง การเรียนที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติการหรือคิดอย่างตื่นตัว (ตื่นตา ตื่นใจ ตื่นเต้น) ผลที่พึงได้จาก Active Learning ก็คือผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือเกิดการเปลี่ยนแปลง ไปในทางที่พึงประสงค์ทั้งทางด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติ บทบาทที่สำคัญของผู้เรียนขณะเรียนควมมีใช้การนั่งฟังนิ่งๆ จดบันทึกคำบรรยาย ท่องจำและตอบคำถามเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้น ผู้เรียนควรจะได้มีโอกาสที่จะแสดงออกบ้าง เช่น การพูด การเขียน การแสดงความคิดเห็นในเรื่อง ที่เรียน การได้ประยุกต์ใช้สิ่งที่เรียนในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนควรมีโอกาสที่จะได้มีส่วนร่วมโดยตรงใน กิจกรรมการเรียนรู้อย่างคน โดยได้ลงมือคิดเอง ทำเอง ลงมือปฏิบัติ และมีโอกาสสร้างข้อสรุปหรือองค์ความรู้ หรือผลิตชิ้นงานด้วยตนเอง โดยผ่านกระบวนการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ตลอดจนประสบการณ์กับผู้รู้ เพื่อนๆ และอาจารย์

แผนผังแสดงประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับ Active Learning

* รองประธานสภาคณาจารย์และข้าราชการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

อะไรคือปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิด Active

Learning

ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิด Active Learning ได้แก่

1. ผู้เรียนได้สร้างระบบความเข้าใจด้วยตนเอง มากกว่าการส่งผ่านหรือถ่ายทอดจากผู้สอน

2. การเรียนรู้สิ่งใหม่ควรสร้างจากฐานประสบการณ์เดิมหรือฐานการเรียนรู้ที่ผ่านมา

3. การเรียนรู้เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนๆ ผู้สอน หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

4. การเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับประสบการณ์จริง หรือได้ปฏิบัติจริงช่วยให้ผู้เรียนเรียนอย่างตื่นตัวและอย่างมีความหมาย

ดังนั้นถ้าผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนเรียนอย่างตื่นตัว ตื่นใจ เรียนอย่างมีความหมาย ผู้สอนแต่ละท่านคงต้องพิจารณาว่าจะสร้างสถานการณ์ หรือให้เทคนิคการสอนอย่างไร จึงจะทำให้ชั้นเรียนของตนมีปัจจัยที่ส่งเสริม Active Learning

นอกจากนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนโดยทั่วไป จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น

- ธรรมชาติหรือลักษณะวิชา
- จำนวนผู้เรียนในชั้นเรียน
- ระยะเวลาที่ใช้สอน
- ลักษณะบุคลิกภาพของผู้สอน

จะเขียนกิจกรรมการเรียนในแผนการจัดการเรียนรู้อย่างไร

ถ้าพิจารณาปัจจัยทั้ง 4 ดังกล่าวข้างต้นในแผนการจัดการเรียนรู้ หนึ่งบทเรียนหรือหนึ่งหน่วย (ซึ่งอาจใช้เวลา 1-4 ชม. หรือมากกว่านี้) ควรจะประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์จริงหรือใกล้จริง เช่น

▶ การให้ผู้เรียนได้เห็นตัวอย่างของจริง เหตุการณ์จริง กรณีตัวอย่างที่เป็นจริง

▶ การได้ปฏิบัติจริง

2. การเรียนเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหาหรือร่วมกัน ผลิตผลงาน เช่น

- ▶ อภิปราย
- ▶ แก้ปัญหา
- ▶ ตอบคำถาม
- ▶ ประดิษฐ์

3. การเชื่อมโยง การเชื่อมโยงความรู้เดิมของผู้เรียนกับสิ่งที่จะเรียน

▶ การยกตัวอย่างเหตุการณ์หรือสถานการณ์ให้เปรียบเทียบ

▶ การให้เล่าประสบการณ์เดิม

▶ การทดสอบความรู้เดิม

4. การใช้คำถาม เป็นการช่วยให้ผู้เรียนตื่นตัวที่จะรวบรวมความรู้ ความคิดของตน ในการแสดงออกเพื่อตอบคำถาม เช่น

▶ ถามคำถามสลับกับการบรรยาย

▶ ก่อนสอนถามคำถามเกี่ยวกับความรู้เดิมของผู้เรียนในเรื่องที่กำลังจะสอน

▶ หลังจากอธิบายและยกตัวอย่างแล้ว ตั้งคำถามให้ผู้เรียนแก้ปัญหา

▶ ก่อนจบการสอนแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 3-5 นาที จัดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถาม

5. การให้ผู้เรียนแสดงผลงาน เป็นกิจกรรมสำคัญที่ผู้เรียนจะได้สะท้อนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติของตนในการแสดงผลงานหรือการแสดงผลออก เช่น

- ▶ สร้างคำขวัญ
- ▶ ทำแผนภาพ
- ▶ จัดนิทรรศการ
- ▶ เขียนเรียงความ
- ▶ ทำรายงานสรุปสาระสำคัญ
- ▶ ตอบคำถาม
- ▶ เขียนจดหมายให้กำลังใจผู้ป่วย
- ▶ การลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนทักษะ

ที่ได้เรียนมา

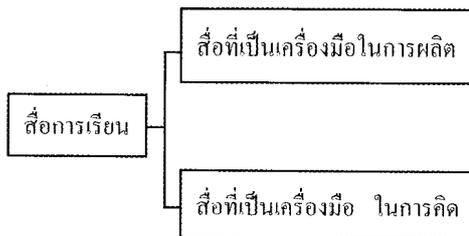
6. ให้ผู้เรียนสะท้อนกระบวนการคิด ความรู้สึก เช่น

▶ ประเมินผลงานของตนหรือของผู้อื่น

► แสดงความรู้สึกเกี่ยวกับประสบการณ์
ที่ได้จากการทำกิจกรรมการเรียนรู้หรือเกี่ยวกับสาระ
ที่เรียน

กิจกรรมนี้มุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการ
วิเคราะห์และประเมินผลการทำงานที่ผ่านมา ได้แสดง
ความรู้สึกให้เพื่อนในกลุ่มหรือผู้สอนทราบเกี่ยวกับการ
ทำงานหรือการเรียนรู้ที่ผ่านมา จะใช้สื่อการเรียนการสอน
อะไร จึงจะทำให้เกิด **Active Learning**

อาจแบ่งสื่อการเรียนการสอนที่ทำให้เกิด
Active Learning ได้ 2 ประเภทคือ สื่อที่เป็น เครื่องมือ
ในการผลิตและสื่อที่เป็นเครื่องมือในการคิด

1. สื่อที่เป็นเครื่องมือในการผลิต หรือ
การทดลอง เช่น เครื่องดนตรี อุปกรณ์การทำอาหาร
อุปกรณ์พลศึกษา อุปกรณ์ช่างไม้ อุปกรณ์เย็บผ้า

2. สื่อที่เป็นเครื่องมือในการคิด เช่น
บทหรือกรอง บทความ สิ่งพิมพ์ กรณีตัวอย่าง ข่าว
และเหตุการณ์ปัจจุบัน ประเด็นกิจกรรมที่น่าสนใจ
แบบฝึกหัดที่กระตุ้นการคิด การ์ตูนสื่อเขียนสังคม
นิทาน เกม เพลง ข้อความ

**ตัวอย่างเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ
Active Learning**

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างเทคนิคการจัดกิจกรรมการ
เรียนแบบ Active Learning

- กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)
- การอภิปรายกลุ่มย่อย
- การสาธิต
- การให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติ
- การให้ผู้เรียนประเมินตนเอง
- การเขียน

- การระดมสมอง
- การแสดงบทบาทสมมติ
- การจัดนิทรรศการ
- การแก้กรณีตัวอย่าง
- การนำเสนอผลงานในกลุ่มย่อย
- การนำเสนอผลงานเป็นรายบุคคล

ถ้ากล่าวอย่างสรุป ผู้สอนต้องพยายามหาทวิที่
ที่ตื่นเต้น น่าสนใจ โยกคลอนความรู้สึกจุกประกาย
ความสนใจให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลใหม่ และได้แสดงออก
ถึงสิ่งที่ตนได้เรียนรู้ ได้รับรู้หรือเรียนรู้

ตารางต่อไปนี้แสดงตัวอย่างกิจกรรมภาครับ
และภาคแสดงออก

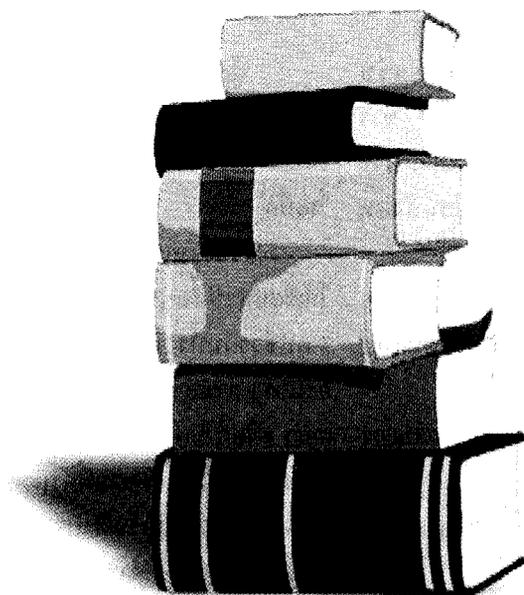
กิจกรรมภาครับ	กิจกรรมภาคแสดง
1. ฟัง	1. เขียน
2. ดู	2. พูด
3. อ่าน	3. แสดง

ผู้สอนควรพิจารณาว่าในวิชาของตนควรจะให้
ผู้เรียนฟังสาระอะไรจึงจะน่าสนใจ น่าเสนอ อย่างไร
จึงจะน่าฟัง จะใช้เวลาฟังครั้งละเท่าไร ผู้เรียนจึงจะ
ไม่เบื่อ

หลังจากฟังไปสัก 10-20 นาที ควรจะให้ผู้เรียน
ได้เขียนสรุปสั้นๆหรือตอบคำถามบ้าง อาจให้ผู้เรียน 2-
3 คนช่วยกันทำ ควรพิจารณาว่าจะให้ผู้เรียนอ่านอะไร
อ่านข่าว อ่านสารคดีหรืออ่านบันทึก อ่านอย่างไร อ่าน
เฉยๆ หรืออ่านแล้วต้องสรุปให้เพื่อนในกลุ่มย่อยฟังหรือ
อ่านแล้วต้องตอบคำถามที่ครูกำหนด หรือจะให้ผู้เรียน
เขียนหลังจากอ่านหรือฟังบรรยาย เขียนอะไร เขียนคำ
ขวัญ เขียนตอบ คำถามหรือเขียนบรรยาย หรือหลัง
จากอ่านหรือฟังบรรยายหรือทำการทดลองแล้ว จะให้
พูดประเด็นไหน พูดในกลุ่มย่อย หรือพูดหน้าชั้น หรือ
ให้ผู้เรียนแสดงอะไร เช่น แสดงการทดลอง แสดงการ
จัดดอกไม้ แสดงการพูดในวาระต่างๆ หรือการอธิบาย
ลักษณะภูมิอากาศ เป็นต้น

สรุป

ในแต่ละคณะวิชามักจะมีอาจารย์ที่มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนแบบ Active Learning อยู่แล้ว หากแต่ละคณะจัดให้อาจารย์ที่สนใจจะจัดกิจกรรมการเรียนแบบ Active Learning ได้พบปะแลกเปลี่ยนปัญหาและประสบการณ์กับอาจารย์ที่มีความสามารถดังกล่าวในช่วงเวลาสั้นๆบ้าง น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้อาจารย์ได้เพิ่มพูนประสบการณ์มากขึ้น นอกจากนี้ถ้าขยายกลุ่มสนใจ เป็นกลุ่มสนใจของมหาวิทยาลัยที่มีคณาจารย์จากหลายคณะมาพูดคุย เล่าประสบการณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ก็น่าจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะให้นักศึกษาของเราได้เรียนแบบ Active Learning เพิ่มขึ้น

อีกมุมหนึ่งของ Active Learning

จรรยา อุบุญญ์ *

นางสาวจรรยา
mr. & miss management 2965

มักได้ยินคำพูดที่ว่าให้ผู้เรียนแอ๊คแล้วถึบนะหรือ ใครๆก็ใช้วิธีสอนแบบนี้มานานแล้ว ชนิดสั่งงานให้ค้นคว้า เข้าห้องสมุดแล้วมารายงานในชั้นเรียน เท่านั้นผู้เรียนก็แอ๊คทง แอ๊คทีฟแล้ว หรือบางทีคนจะได้เรียนเปรยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Center) ว่าเป็นควายเข็นเตออร์ ผู้เรียน ไม่มีสติปัญญา มากพอที่เรียนรู้ด้วยตนเอง

อีกมุมหนึ่ง

ผู้เขียนมีความเชื่อพื้นฐานว่าหลายท่านมักคุ้นกับสภาพการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เพราะมนุษย์ย่อมมีความเป็นอัตตาเป็นธรรมดา ผู้ทรงคุณวุฒิทางการสอนเฉกเช่นอาจารย์หลายๆท่านเมื่อหยิบวารสารวิชาการฉบับนี้ อาจเกิดอึดติวิสัยว่าจะอ่านบทความเกี่ยวกับ Active Learning ต่อไปหรือไม่ ไม่ต้องเดาคำตอบก็พอประมาณตนเองได้ว่า ประสบการณ์งานสอนเกือบสิบปีของผู้เขียนคงไม่อาจหาญไปแนะนำผู้ทรงคุณวุฒิอาจารย์ที่ผ่านประสบการณ์สอนมายาวนานและมีทักษะการสอนที่ดีเยี่ยม ภาวะการอบอุ่นของผู้เขียนจึงเป็นเพียงบทความที่ต้องการถ่ายทอดวิธีการสอน ในแบบฉบับผู้เขียนซึ่งเป็นการเล่าสู่กันฟังเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวิธีการจัดการเรียนการสอน แบบใฝ่รู้เป็นที่ตั้ง และ ไม่ประสงค์น้อมรับว่าเป็นต้นแบบหรือเป็นวิธีการที่ดีเด่น (Best Practice)

ความเชื่อพื้นฐานที่นิยมคิดกันต่อๆมาแบบไม่ถูกต้องนัก เมื่อใช้ข้อดีตัดสินคำว่า Active Learning โดยไม่เปิดใจเรียนรู้เทคนิคใหม่ๆทำให้หลายต่อหลายครั้งนักที่

แล้ว Active Learning มันเป็นเรื่องแปลกใหม่อย่างไรละ ?

คงไม่ใช่คำตอบว่าเป็นเรื่องแปลกใหม่แน่ หากแต่เป็นการรื้อปิดฝุ่น และวางแผนการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบใฝ่รู้ ลงมือฝึกปฏิบัติหรือร่วมกิจกรรมที่ผู้สอนออกแบบให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่ารับเนื้อหาทฤษฎีจากการบรรยายของผู้สอนเพียงฝ่ายเดียว สิ่งที่คุณเขียนตั้งเป้าหมายทุกครั้งเมื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ ผู้เรียนจะต้องคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ที่สำคัญคือทำกิจกรรมการเรียนการสอนแล้วเกิดการเรียนรู้แบบไม่รู้ตัว และมีความสุข ซึ่งศาสตร์ทางการสื่อสาร หรือ นิเทศศาสตร์เอื้ออำนวยให้ผู้เขียนสามารถจัดกิจกรรมตามเป้าหมายได้ง่ายขึ้น

การวางแผนรณรงค์เพื่อการโฆษณาจึงถูกหยิบยกเป็นวิชาที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนแบบ Active

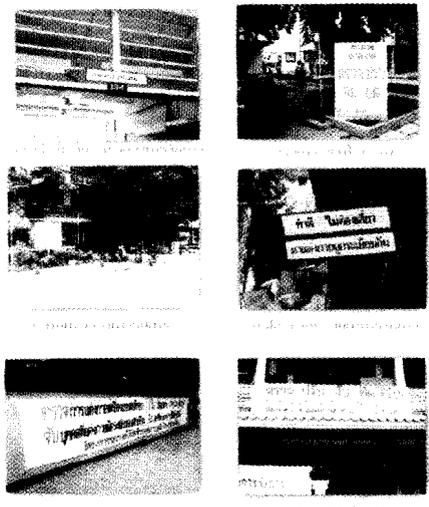
Active Learning

* อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Learning มานำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอน
ทั้งนี้ ผู้สอน ได้ตั้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ไว้ 3 ประการ
ได้แก่ นักศึกษาระดมสมองเพื่อกำหนดปัญหาภายใน
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่ต้องการรณรงค์ รวม
ถึงเขียนแผนรณรงค์เพื่อการโฆษณาและ นำแผนรณรงค์
มาปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ และอภิปรายกลุ่มเพื่อ
เลือกประเด็นปัญหาที่ต้องการรณรงค์มากที่สุด เมื่อเสร็จ
สิ้นการอภิปรายให้ส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอ
หน้าชั้นเรียน จากนั้นเลือกสรุปประเด็นที่ต้องการ
รณรงค์เพียงหนึ่งประเด็น

ป้ายไม้ และป้ายผ้า

โปสเตอร์

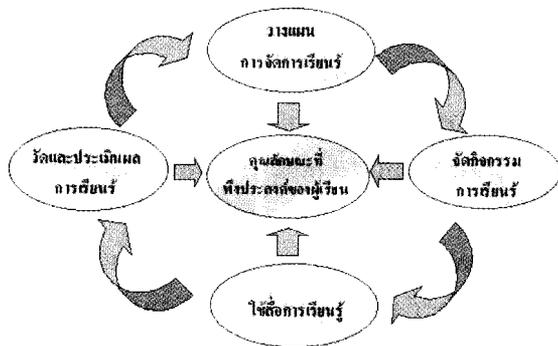
Active Learning

ผู้เขียนวางแผนวิธีดำเนินการจัดการเรียนการสอน
โดยบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับการวางแผนรณรงค์เพื่อ
การโฆษณาที่สอดคล้องกับให้นักศึกษาได้ร่วมอภิปรายใน
ชั้นเรียนเกี่ยวกับตัวอย่าง โครงการรณรงค์ที่นักศึกษารู้จัก
ได้วิเคราะห์ถึงจุดเด่น จุดด้อยของแต่ละ โครงการ เพื่อให้
นักศึกษาได้สังเคราะห์เนื้อหาและวิธีการรณรงค์ที่สำเร็จ
และไม่สำเร็จ รวมถึง การหยิบยกโครงการรณรงค์เพื่อการ
โฆษณาของนักศึกษารุ่นก่อนๆ ที่จัดทำรายงาน
โครงการมาให้ให้นักศึกษาได้ศึกษาแนวทางเป็นตัวอย่าง
ประกอบ จากนั้นจะแบ่งกลุ่มนักศึกษาในชั้นแบบคละ
กลุ่ม เพื่อให้กระจายศักยภาพของนักศึกษาแต่ละคนไม่
ให้เกาะกลุ่ม (ใช้เทคนิคนับ 1-5 เพราะฉะนั้นคนที่สนิท
และนั่งใกล้กันจะไม่ได้อยู่กลุ่มเดียวกัน) จากนั้น
สมาชิกในกลุ่มคัดเลือกประธานและเลขากลุ่ม รับผิดชอบ
ไปศึกษาและทำกิจกรรมที่ผู้เขียนมอบหมาย
ซึ่งไปกิจกรรมแรกเป็นการมอบหมายให้ทุกคนในกลุ่ม
ทำ Mind Map เพื่อสำรวจปัญหาที่พบภายใน

ใบกิจกรรมต่อมา กำหนดให้แต่ละกลุ่มวางแผน
และเขียนแผนรณรงค์ในประเด็นที่เลือกพร้อมกันทั้งชั้น
โดยนำแผนรณรงค์มาปรึกษาผู้สอน ใบกิจกรรมถัดมา
กำหนดให้นำแผนรณรงค์ที่สมบูรณ์ทุกกลุ่มมารวมกันทำ
Media Plan หน้าชั้นบนกระดาน หลังจากนั้นเป็นช่วง
เวลาที่ปล่อยให้ นักศึกษาผลิตสื่อโฆษณา และดำเนิน
กิจกรรมรณรงค์ ได้แก่ ป้ายโฆษณา โปสเตอร์ สปอ
ดวิทยุ สปอดโทรทัศน์ สารคดีสั้น สติกเกอร์ การจัด
การประกวด การจัดกิจกรรมพิเศษ และการร่วมไหวต
ทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งในแต่ละช่วงการผลิตและดำเนิน
กิจกรรมนักศึกษาต้องรายงานความคืบหน้า ปัญหาและ
อุปสรรคต่างๆ ต่อผู้สอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การแก้
ปัญหาต่างๆจนกว่าโครงการรณรงค์จะประสบความสำเร็จ
หลังจากดำเนินขั้นตอนทุกอย่างเรียบร้อยแล้ว ใบ
กิจกรรมสุดท้ายจะเป็นการกำหนดให้นักศึกษาประเมิน
ผลการรณรงค์ และนำแผนและผลการรณรงค์มานำ
เสนอในชั้นเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นการ
จัดการรณรงค์ของกลุ่มต่างๆ ที่มีความแตกต่างกัน

ผลการจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในรายวิชาการวางแผนธุรกิจเพื่อ การโฆษณาพบว่า นักศึกษาตระหนักถึงปัญหาภายในสังคมราชภัฏที่ตนเอง ต้องการธรรมรงค์และร่วมแก้ปัญหาด้วยการศึกษาและ กำหนดวิธีการธรรมรงค์ที่เหมาะสม ซึ่งได้อาศัยทัศนคติ และพฤติกรรมของตนเองในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของ กลุ่มนักศึกษาที่ต้องทำการธรรมรงค์ทำให้แนวทางการธรรมรงค์ปรับเปลี่ยนไปสู่แนวทางที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้เหมาะสมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานี้อย่างเต็มที่ เรียนรู้อย่างมีความสุข และสนุกกับการวางแผน อันนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ คือ นักศึกษาได้พัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ลงมือปฏิบัติอย่างมีแบบแผน และแก้ปัญหาคล่องเพื่อให้บริการโครงการ

ซึ่งผู้เขียนใช้หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแบบจำลองดังนี้

เมื่อมีการนำเสนอหน้าชั้นเรียนในชั่วโมงสุดท้ายของภาคเรียนทั้งแผนและผลการธรรมรงค์ นักศึกษาและผู้สอนได้ร่วมกันวิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยของโครงการนี้ และสามารถได้ข้อสรุปเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์ต่อโครงการต่อยอดต่อไป คือ

สภาพองค์กรร่วมทางสังคมควรตระหนักและให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทุกหน่วยงานและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพราะเมื่อผู้เรียนสร้างกระบวนการเป็นกิจกรรมการเรียนรู้สู่สังคม ทุกฝ่ายและทุกหน่วยงานจะได้ยินดีร่วมสนับสนุนและให้ความร่วมมือมากกว่านี้ นอกจากนี้ วิธีการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเหมาะสมสำหรับเนื้อหาวิชาที่มีการฝึกปฏิบัติ แต่มีข้อจำกัดที่ว่าลักษณะผลงานนักศึกษาเรียนรู้บางเรื่องจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร ดังนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตของกิจกรรมและค่านิ่งเนื้อหาและเวลาให้มีความเหมาะสมสัมพันธ์กันมากที่สุด รวมทั้งจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียนและช่วยส่งเสริม สร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข

สถานีโทรทัศน์

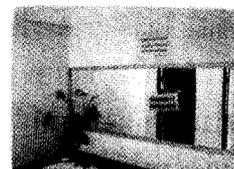
สถานีโทรทัศน์

สถานีโทรทัศน์

สถานีโทรทัศน์

สถานีโทรทัศน์

สถานีโทรทัศน์

สถานีโทรทัศน์

การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning

ถาวรณ บัวสาย *

เบญจพร รอดอาวุธ *

การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning เป็นกระบวนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ ลักษณะการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ได้ถูกนำมาใช้ในรายวิชาหลักการวิเคราะห์อาหาร ในภาคเรียนที่ 1/2548 โดยอ.ถาวรณ บัวสายและรายวิชาการแปรรูปอาหาร 1 ในภาคเรียนที่ 1/2548 โดย อ.เบญจพร รอดอาวุธ

การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning เริ่มต้นจากการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ หลังจากนั้นได้กำหนดหน่วยการเรียนรู้และแนวการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยจุดประสงค์การเรียนรู้ (ปลายทาง) จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (นำทาง) สาระสำคัญ และแนวการจัดการเรียนรู้ที่เป็น Active Learning โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ ซึ่งรูปแบบของการจัดกิจกรรมจะเน้นถึงองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นการให้ผู้เรียนเล่าถึงประสบการณ์เดิมที่เคยรับรู้มา หรือจากการที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาจากแหล่งการเรียนรู้ ผู้เรียนแต่ละคนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อหาข้อสรุปภายในกลุ่ม และส่งตัวแทนนำเสนอข้อสรุปที่ได้ (2) การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน เป็นการให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง โดยผู้สอนตั้งประเด็นคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการโต้แย้งหรือแสดงความคิดเห็นซึ่งเป็นการก่อให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง และนำไปสู่การคิดรวบยอดในเรื่องนั้นๆ (3) การนำเสนอความรู้ องค์ประกอบนี้เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้ผู้เรียน โดยผู้สอนจะให้ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎี หลักการ ขั้นตอน หรือข้อสรุปต่างๆ โดยการ

บรรยาย ซึ่งผู้สอนได้เตรียมสื่อในรูปแบบเอกสาร ตำรา แผ่นโปสเตอร์ และงานนำเสนอในรูปแบบ power point เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ ประสงค์ตามที่กำหนดไว้ และ (4) การลงมือปฏิบัติ หรือประยุกต์ใช้ เป็นการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนของทักษะที่ได้เรียนรู้ โดยผู้สอนได้จัดทำคู่มือปฏิบัติการเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะตามขั้นตอน แล้วให้ผู้เรียนสรุปเป็นรายงานหลังจากได้ฝึกปฏิบัติ ในขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอน ที่สำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงและมีประสิทธิภาพ แต่ละแผนการเรียนรู้มีการนำแต่ละองค์ประกอบมาใช้ก่อนและหลังต่างกันไปตามความเหมาะสม เช่น อาจเริ่มต้นจากการนำเสนอความรู้ โดยผู้สอน หรือเริ่มต้นจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นต้น หรือบางแผนการเรียนรู้ อาจออกแบบกิจกรรมโดยมีการนำองค์ประกอบใด องค์ประกอบหนึ่งมาใช้หลายครั้ง แต่โดยรวมแล้วผู้สอนจะออกแบบกิจกรรมให้ใช้ทั้ง 4 องค์ประกอบ และในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนแบบ Active Learning นี้ผู้สอนได้ออกแบบให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน โดยเลือกใช้ กลุ่มย่อย 2-3 คน กลุ่มเล็ก 3-4 คน หรือ 5-6 คน และกลุ่มใหญ่ ผู้สอนจะเตรียม สื่อ/อุปกรณ์ที่ใช้ ใบความรู้ หรือแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ เช่น เอกสารงานนำเสนอในรูปแบบ power point ใบกิจกรรม และใบประเมินผล เช่น แบบบันทึกพฤติกรรม แบบทดสอบความเข้าใจ เป็นต้น

ตัวอย่างแนวการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สำหรับรายวิชา หลักการวิเคราะห์อาหาร เรื่อง เทคนิคการใช้เครื่องมือ การเตรียมสารเคมีและตัวอย่างอาหารเพื่อการตรวจสอบ และรายวิชาการ

แปรรูปอาหาร 1 เรื่อง การทำแห้ง แสดงไว้ในเอกสาร
คิงแนบ

**ผลลัพธ์ที่ประเมินได้จากการจัดการเรียนการ
สอนแบบ Active Learning สามารถสรุปได้ดังนี้**

1. ผู้เรียน มีความกระตือรือร้นในการเรียน
มากขึ้น รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถรับฟังความ
คิดเห็นของผู้อื่น และมีความกล้าที่จะแสดงความคิด
เห็น เมื่อเกิดความขัดแย้งก็จะพยายามหาเหตุผลมา
แสดงเพื่อโน้มน้าวให้เพื่อนยอมรับในสิ่งที่ตนคิด

2. ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะต่างๆ มากขึ้น มี
การวางแผนมากขึ้น และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
จากการประยุกต์ใช้ได้

3. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น ไม่ค่อย
ขาดเรียนเนื่องจากการเรียนการสอนมีความน่าสนใจ
ได้มีส่วนร่วม และได้ลงมือฝึกปฏิบัติ

4. ผู้สอนมีการเตรียมตัวล่วงหน้า ในการ
กำหนดแผนการสอนและแนวการจัดการเรียนรู้ว่าแต่
ละหน่วยการเรียนรู้ แต่ละสัปดาห์ว่าจะสอนอะไร ใช้
กิจกรรมอย่างไรให้บรรลุวัตถุประสงค์ นำองค์
ประกอบใดมาใช้ก่อนหลังในแต่ละแผนการเรียนรู้
นอกจากนั้นผู้สอนยังต้องจัดทำเอกสารประกอบการ
สอน ใบกิจกรรม และคู่มือปฏิบัติการ สร้างเครื่องมือ
ที่เหมาะสมกับการวัดและประเมินผล รวมทั้งจัดทำสื่อ
การสอนในรูปแบบต่างๆ และจัดเตรียมอุปกรณ์
ประกอบการสอน

**ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข ที่เกิดจาก
การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning**

1. ผู้สอนมีประสบการณ์การจัดการเรียน
การสอนแบบ Active Learning ค่อนข้างน้อย อาจจะต้อง
ใช้เวลาในการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

2. ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ และอุปกรณ์การ
เรียนการสอน เช่น เครื่องฉายข้ามศีรษะ เครื่อง LCD
คอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายภาพ เป็นต้น ยังมีไม่เพียงพอ
ควรจะต้องได้รับการสนับสนุนมากขึ้น

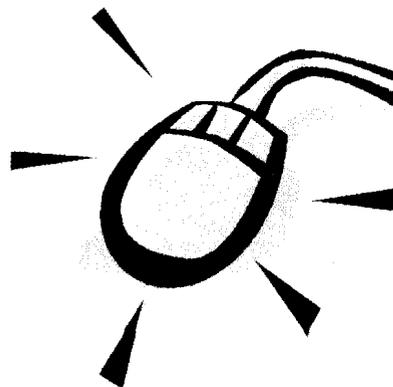
3. ยังขาดงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุฝึกที่
ใช้ในการเรียนการสอน โดยเฉพาะการฝึกปฏิบัติแนว

ทางการแก้ไขควรจะทำให้การสนับสนุนงบประมาณให้
เพียงพอ

4. ผู้เรียนบางคนยังขาดประสิทธิภาพในการ
ทำงานกลุ่ม ขาดทักษะในการวางแผน และขาดความ
รับผิดชอบต่อส่วนรวม แนวทางแก้ไขผู้สอนต้อง
สังเกตพฤติกรรมผู้เรียนอย่างใกล้ชิดเพื่อติดตาม
แก้ไข รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการ
เรียนการสอน

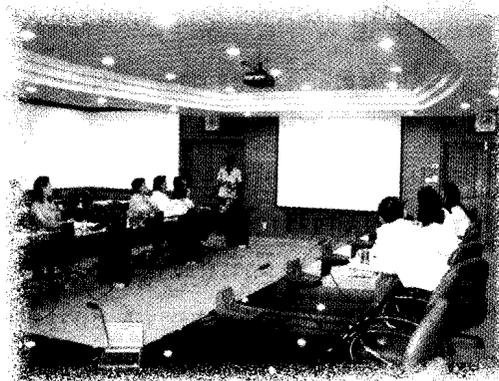
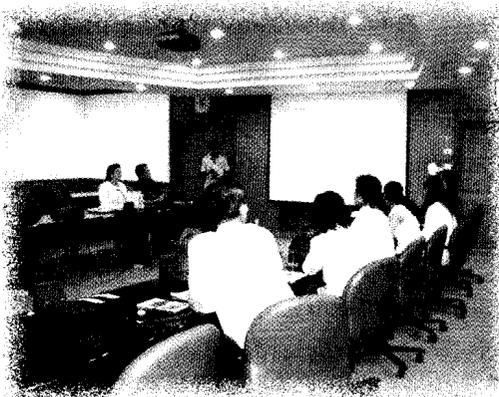
5. ผู้เรียนเคยชินกับการสอนแบบการให้และ
การรับ ซึ่งทำให้ผู้สอนต้องเตรียมออกแบบแนวการ
จัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น
คิดและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ปัญหานี้อาจจะต้องใช้
เวลาในการปรับเปลี่ยน และควรมีการส่งเสริมอย่างต่อ
เนื่องเพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการ
จัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้ นอกจากนั้นควรมีการ
สร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้สอนทั้งนี้เพื่อให้มีความ
พยายามในการจัดการเรียนการสอนแบบ Active
Learning ต่อไป

ในอนาคตคิดว่าแนวการจัดการเรียนการสอน
แบบ Active Learning นี้จะเป็นแนวทางที่ผู้สอนนำไป
ใช้ในทุกรายวิชาและมีการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โดยจะทำ
การประเมินผลหลังจากการใช้แผนการเรียนรู้นี้แบบ
Active Learning และมีการปรับปรุงแก้ไขแผนการ
เรียนรู้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ มีการพัฒนา
รูปแบบของกิจกรรมให้น่าสนใจขึ้นเพื่อก่อให้เกิดการ
เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุจุดประสงค์ตามที่
กำหนดไว้ ทุกประการ

ภาพกิจกรรม
**การนำเสนอการจัดการเรียนการสอน
แบบ Active Learning**
วันที่ 31 พฤษภาคม 2549 ณ ห้องดุสิตา

Active Learning

การสอนแบบ Active Learning กับวิชาไมโครเทคนิค

กัญญา กาวิน *

ถ้าผู้อ่านท่านใดที่พอจะมีความรู้หรือรู้จักวิทยาศาสตร์สาขาชีววิทยาบ้างก็คงจะพอรู้ว่าวิชาไมโครเทคนิคเป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญ ต่อนักศึกษาด้านชีววิทยาเป็นอย่างมาก เนื่องจากวิชาไมโครเทคนิคนี้เป็นวิชาที่เน้นการทำปฏิบัติการ เพื่อฝึกให้นักศึกษาได้รู้จักวิธีการเตรียมตัวอย่างสิ่งมีชีวิตสำหรับการศึกษาภายใต้กล้องจุลทรรศน์ในรูปของสไลด์ถาวร ไม่ว่าตัวอย่างสิ่งมีชีวิตนั้นจะมีขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ตาม เมื่อธรรมชาติของวิชาเน้นการทำปฏิบัติการ ผู้เขียนจึงได้ตั้งใจแล้วว่า จะจัดการเรียนการสอนแบบ Active learning โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ในเบื้องต้น ผู้เขียนได้ทำการศึกษาคำอธิบายรายวิชาก่อนที่จะวางแผนการสอน เพื่อศึกษาว่าเราจะต้องสอนในหัวข้อเรื่องอะไรบ้าง และมีเรื่องใดบ้างที่เราคิดว่า นักศึกษาควรจะรู้แต่ในคำอธิบายรายวิชาไม่ได้เขียนไว้ จากนั้น ก็ทำการแบ่งหัวข้อเรื่องออกเป็นหน่วยการเรียนรู้ต่างๆ และนำมาจัดเรียงลำดับตามความสำคัญและตามขั้นตอนในการทำปฏิบัติการ เพื่อที่นักศึกษาจะได้ไม่สับสนและสอดคล้องกัน จากนั้นจะทำการกำหนดวัตถุประสงค์ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ว่า ผู้สอนต้องการให้นักศึกษามีความรู้อะไรบ้าง หรือนักศึกษาควรจะทำอะไรได้บ้างในหน่วยการเรียนรู้ต่างๆ ทั้งนี้ ผู้สอนจะต้องกำหนดเวลาเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและการทำงานปฏิบัติการด้วย ถ้าผู้สอนสามารถกำหนดได้แบบนี้แล้วดำเนินการสอนตามแผนการสอนนี้ ก็จะทำให้การสอนมีระบบและทิศทาง หรือเป้าหมายที่แน่นอน นอกจากนี้นักศึกษาก็จะได้มีเวลาฝึกทำปฏิบัติการเพิ่มมากขึ้น

กิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนก็มีหลากหลาย แต่ที่จะเน้นคือการทำกิจกรรมกลุ่ม โดยจะทำการแบ่งกลุ่มนักศึกษาออกเป็นกลุ่มย่อย กำหนดให้มีจำนวนสมาชิกภายในกลุ่มตั้งแต่ 2 - 4 คน ในการให้นักศึกษาจับกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆนี้ เราจะไม่กำหนดให้มีจำนวน

สมาชิกต่อกลุ่มมากเกินไป เพราะจะทำให้ให้นักศึกษาบางคนไม่ยอมมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ดังนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหานี้ ผู้สอนจึงกำหนดให้มีจำนวนสมาชิกต่อกลุ่มให้น้อยเข้าไว้ก่อน เพื่อให้ให้นักศึกษาทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มกันอย่างทั่วถึง และได้แสดงความคิดเห็นภายในกลุ่มได้อย่างเต็มที่ ระหว่างการเรียนการสอน ผู้สอนก็จะมีการซักถามปัญหา เพื่อให้นักศึกษาแต่ละคนได้มีการเตรียมตัวก่อนเข้าเรียนหรือทำปฏิบัติการหรือเปล่า เนื่องจากวิชานี้ต้องทำปฏิบัติการทำสไลด์ถาวรเป็นจำนวนหลายสไลด์ ดังนั้น ชั่วโมงเรียนที่นักศึกษามีอยู่จะไม่เพียงพอต่อความต้องการ ผู้สอนจึงได้อำนวยความสะดวกให้นักศึกษาสามารถมาทำปฏิบัติการนอกเวลาได้

อีกสิ่งหนึ่งที่เราควรต้องฝึกนักศึกษาคือการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพราะว่าอุปกรณ์บางอย่างเราอาจจะไม่มีหรือมีไม่ครบ นักศึกษาก็ต้องรู้จักที่จะประยุกต์หาอุปกรณ์อื่นที่มีอยู่มาใช้แทนกันได้ หรือแม้แต่การทำปฏิบัติการผิดพลาด หรือผิดขั้นตอน นักศึกษาก็จะต้องรู้จักแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้ การทำแบบนี้เราอาจจะเรียกได้ว่าให้นักศึกษาเรียนรู้จากข้อผิดพลาดจากการกระทำ (Learning by doing) ซึ่งการทำแบบนี้จะทำให้ นักศึกษาจดจำข้อผิดพลาดนั้นๆได้เป็นอย่างดี

สำหรับการวัดผลประเมินผล ผู้สอนก็จะพิจารณาจากผลงานที่นักศึกษาทำส่ง การเข้าทำปฏิบัติการ ความเอาใจใส่ต่อการเรียน การซักถามปัญหา สังเกตจากการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และการทำแบบทดสอบ แต่ผู้สอนจะให้น้ำหนักคะแนนกับผลงานที่นักศึกษาทำส่งและการเข้าทำปฏิบัติการมากกว่า เนื่องจากจากการต้องการเน้นให้นักศึกษาได้ฝึกทำปฏิบัติการมากๆ เพื่อเสริมสร้างทักษะปฏิบัติให้เกิดการชำนาญในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆภายในห้องปฏิบัติการ

ในการเรียนการสอนนักศึกษาห้องหนึ่งๆ เป็นที่แน่นอนที่จะต้องมียุทธศาสตร์กลุ่มนักศึกษาที่สนใจ และเอาใจใส่

ต่อการเรียนอย่างสม่ำเสมอ แต่ก็จะมีเป็นส่วนน้อยที่ไม่ค่อยเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอน สำหรับนักศึกษากลุ่มนี้ ผู้สอนจะต้องพยายามเอาใจใส่ และคอยกระตุ้นนักศึกษาเป็นระยะๆ ถ้ายังไม่พัฒนาขึ้นก็ต้องลองวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นไม้แข็งหรือไม้อ่อนก็ตาม ในการกระตุ้นนักศึกษากลุ่มนี้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นผู้สอนจะต้องรู้จักพฤติกรรมหรือธรรมชาติของนักศึกษาคนนั้นด้วย ว่าควรจะใช้วิธีไหนในการกระตุ้น สุดท้ายแล้วถ้าลองทุกวิธีการแล้วก็ยังไม่สามารถดึงนักศึกษาให้หันมาสนใจกับการเรียนได้ ก็ต้องปล่อยให้เป็นไปตามพฤติกรรมของนักศึกษา ซึ่งผลสุดท้าย นักศึกษาผู้นั้นก็จะได้เกรดออกมาตามที่ควรจะเป็น

มีอาจารย์ท่านหนึ่งเคยแนะนำว่า ก่อนที่จะดำเนินการเรียนการสอน ในคาบแรกที่เราแจกโครงการสอนให้กับนักศึกษานั้น ในโครงการสอนเราควรที่จะทำข้อตกลงเบื้องต้นของรายวิชาที่เราสอนไว้ด้วย เพื่อให้ นักศึกษาทุกคนทราบทั่วกันและปฏิบัติตามนั้น เมื่อนักศึกษาคนใดทำผิดข้อตกลงที่แจ้งไว้ ผู้สอนก็สามารถที่จะทำการลงโทษ เช่น หักคะแนน หรือถ้าแต่งกายผิดระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัยก็สามารถที่จะไม่ให้เข้าห้องเรียนได้ เป็นต้น ซึ่งการทำเช่นนี้ ผู้เขียนคิดว่า เป็นการดี และยังเป็นการฝึกให้นักศึกษารู้จักระเบียบวินัยในตนเอง เพราะนอกจากที่เราจะสอนด้านวิชาการให้แก่นักศึกษาแล้ว ผู้สอนควรสอนเรื่องระเบียบวินัย คุณธรรม และจริยธรรมควบคู่กันไปด้วย

จากประสบการณ์สอนของผู้เขียนเพียงไม่กี่ปี ที่ได้ทำการสอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งนี้ คิดว่าการจัดการเรียนการสอนแบบ Active learning เป็นวิธีการสอนที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษาระดับ และเนื่องจากผู้สอนเป็นอาจารย์สายวิทยาศาสตร์ ก็เห็นว่าควรเพิ่มการสอนแบบ Learning by doing เข้าไปด้วยเพื่อให้ นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติมากขึ้นจะได้เกิดความชำนาญ ถึงแม้ว่าจะเกิดความผิดพลาดบ้างก็ตาม การจัดการเรียนการสอนแบบนี้จะทำให้ นักศึกษามีความกระตือรือร้นที่จะเข้าเรียนและทำปฏิบัติการต่างๆ มิใช่ให้แค่ เนื้อหาวิชาการที่ซ้ำซากจำเจและน่าเบื่อ นอกจากนี้การสร้างความสัมพันธ์กับนักศึกษาก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ผู้สอน

ควรจะทำ เพราะจะทำให้ นักศึกษากล้าที่จะซักถาม พุดคุย หรือปรึกษาปัญหาต่างๆ โดยไม่เคอะเขิน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ในการจะตอบคำถามต่างๆของนักศึกษาผู้สอน ควรที่จะเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้คิดหาคำตอบด้วยตัวเองก่อนที่จะบอกคำตอบที่ถูกต้องออกไป การทำเช่นนี้จะเป็นการหยั่งดูความรู้พื้นฐาน และการเตรียมตัวก่อนเข้าเรียนของนักศึกษาได้อีกด้วย และยังเป็นการฝึกให้นักศึกษาได้คิดแก้ไขปัญหาด้วยตัวเองก่อนที่จะพึ่งผู้อื่น อีกสิ่งหนึ่งที่จะควรเพิ่มให้กับนักศึกษาก็คือ ภาษาอังกฤษ เนื่องจากนักศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นที่ทราบกันดีว่าจะอ่อนภาษาอังกฤษมาก เพราะฉะนั้น ผู้สอนควรเพิ่มเติมเรื่องภาษาอังกฤษตามสาขาวิชาที่สอนให้แก่นักศึกษาด้วย

อาจารย์บางท่านอาจจะคิดว่า การจัดการเรียนการสอนแบบ Active learning อาจจะไม่สามารถทำได้ ในทุกวิชา แต่ถ้าผู้สอนมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย เป้าหมายหรือมีทิศทางในการเรียนการสอนที่แน่นอน ตลอดจนการจัดหากิจกรรมให้นักศึกษาได้ทำมากขึ้น ได้แสดงความคิดเห็นมากขึ้น มีการโต้ตอบกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนมากขึ้น เพียงเท่านี้ผู้เขียนก็คิดว่าสามารถ จัดเป็นการเรียนการสอนแบบ Active learning ได้แล้ว คำถามที่ผู้สอนต้องเอาไปขบคิดก็คือ สอนอย่างไรจึงจะ ให้นักศึกษาเรียน ได้อย่างสนุกและได้ความรู้ควบคู่กันไปด้วย

การสอนแบบ Active learning

รายวิชาการวิเคราะห์คุณภาพน้ำ 1

ทินพันธุ์ เนตแพ *

ในการจัดการเรียนการสอนแบบ Active learning ในช่วงแรกผู้สอนเองก็ยังมีความสงสัยว่าจะทำอย่างไร เนื่องจากตัวผู้สอนเองเรียนจบมาทางสายวิทยาศาสตร์ ทราบแต่เพียงว่าการเรียน การสอนแบบ Active learning ต้องให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ แต่มีความรู้สึกว่าการสอนเป็นผู้เรียนก็อยาก “เรียนให้สนุก” เนื้อหาไม่น่าเบื่อ ได้มีส่วนร่วม ไม่ใช่ว่านั่งอยู่ในห้องฟังอาจารย์บรรยายเพียงอย่างเดียว

โดยในปีการศึกษา 2546 ผู้สอนได้รับมอบหมายให้สอนใน รายวิชา 4063206 การวิเคราะห์คุณภาพน้ำ 1 ซึ่งเป็นวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ การเก็บตัวอย่าง การตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำทางกายภาพทางเคมี และชีวภาพ การอ่านผลการเปรียบเทียบผลกับเกณฑ์มาตรฐาน และการแปลผล

จากลักษณะของเนื้อหาในรายวิชาพบว่าเป็นวิชาที่สามารถให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ แต่เมื่อปฏิบัติแล้วจะทำอย่างไรให้ผู้เรียนใฝ่รู้ ผู้สอนจึงจัดเตรียมสื่อ และกิจกรรมการสอน ดังนี้

1. Power point นำเสนอเหตุการณ์ที่ทันสมัยเกี่ยวกับปัญหาแหล่งน้ำ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจ ดังนั้นผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน Power point ให้เนื้อหาทันสมัย หรือในบางครั้งอาจนำสาระคดี หรือหนังที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนมาให้ผู้เรียนได้ศึกษา

2. เอกสารประกอบการสอน ในการสอนนั้นจากประสบการณ์ของผู้สอนทำให้ทราบว่า ถ้าดำเนินการสอน แบบให้ผู้เรียนค้นคว้าอย่างเดียวนั้นไม่ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องมีการปูพื้นฐานที่เกี่ยวกับเนื้อหาในรายวิชาในบางส่วน เนื่องจากวิชาการวิเคราะห์คุณภาพน้ำ 1 เป็นวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ (Applied Science) จำเป็นต้องใช้พื้นฐานความรู้ทั้งวิชา

เคมี คณิตศาสตร์ และชีววิทยา ดังนั้นถ้าผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน เมื่อทำการเรียน การสอนผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้ไม่ดี จะไม่สนใจ ไม่ให้ความร่วมมือในการเรียน ดังนั้นในเอกสารการสอน นอกจากจะมีเนื้อหาในรายวิชาแล้ว ในบทแรก จะมีเนื้อหาปูพื้นฐานของผู้เรียน

3. บทปฏิบัติการ

ในการสอนภาคปฏิบัติ ผู้สอนจำเป็นต้องทำ บทปฏิบัติการขึ้นมาใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับอุปกรณ์ปฏิบัติการ สภาพแวดล้อมท้องถิ่น และปรับเปลี่ยนเนื้อหาบทปฏิบัติ ในแต่ละปีการศึกษาตามความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงไป

ในการทำปฏิบัติการจะมีแนวทางการปฏิบัติในแต่ละสัปดาห์ดังนี้

3.1 นักศึกษาทุกคนต้องเขียนขั้นตอนการทำปฏิบัติการก่อนเรียนทุกครั้ง

3.2 ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน

3.2 แบ่งกลุ่มผู้เรียน รับผิดชอบในการนำเสนอขั้นตอนการทำปฏิบัติการ และเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ สารเคมี ในการทำปฏิบัติการ โดย 1 กลุ่ม จะรับผิดชอบ 1 บทปฏิบัติการ

จากนั้นในแต่ละสัปดาห์ทำการเก็บตัวอย่างนำมาทำการวิเคราะห์จากสถานที่จริง ซึ่งในที่นี้จะทำการเก็บน้ำภายใน ม.ราชภัฏนครสวรรค์ ซึ่งผลการทำปฏิบัติการเป็นการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำภายในสถาบันอีกทางหนึ่งด้วย

4. กิจกรรมภายนอกห้องเรียน

เมื่อจบเนื้อหาของบทปฏิบัติการ ผู้เรียนต้องคิดโครงการ ไป เพื่อนำความรู้ที่ได้ ไปตรวจสอบคุณภาพแหล่งน้ำ โดยโครงการที่ผู้เรียนคิดตั้งแต่ปี

การศึกษา 2546 จนถึงปัจจุบัน ได้แก่

1. ตรวจสอบคุณภาพน้ำที่ชุมชน และแม่น้ำ
เจ้าพระยาตอนบน ปีการศึกษา 2546

2. ตรวจสอบคุณภาพน้ำแม่น้ำน่าน (เขต อ.เก้าเอี้ยว)
จ.นครสวรรค์ ปีการศึกษา 2547

3. โครงการนักรบสิ่งแวดล้อม ปีการศึกษา 2548
ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างโปรแกรมวิทยา
ศาสตร์สิ่งแวดล้อมกับ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 4

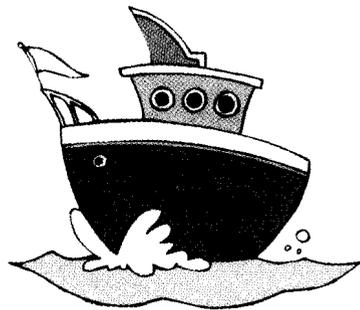
ซึ่งจากผลการศึกษาของผู้เรียนส่วนหนึ่ง
นำไปเป็นประโยชน์ในการต่อ ยอดทำงานวิจัย และ
เป็นข้อมูลให้กับสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 4

นอกจากการทำโครงการต่างๆ แล้ว
การศึกษาดูงาน ซึ่งในปี 2548 ทางโปรแกรมวิทยา
ศาสตร์สิ่งแวดล้อมจัดให้มีการศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้อง
กับในรายวิชา เช่นที่โรงงานเหล้า อ.บรรพต
จ.นครสวรรค์ และโรงงานกระดาษเอนไวรอน
เม้นท์แพลนท์เปเปอร์ จ.นครสวรรค์ และบ่อ
ฝังกลบขยะเทศบาล นครสวรรค์ ซึ่งจากการศึกษาดู
งานเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาเห็นถึงการ
เปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีต่าง ๆ ในโลกเกี่ยวกับการ
บำบัด และการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ

ผลลัพธ์จากการเรียนการสอนพบว่าเด็กให้
ความสนใจในการทำกิจกรรมนอกห้องเรียน มีการซัก
ถามถึงวิธีการ ความรู้ กับผู้สอนภายนอกห้องเรียน

มีการหาความรู้จากหนังสือเล่มอื่นเพื่อมาอภิปรายผล
ของปฏิบัติการ มีการนำการปฏิบัติการเป็นหัวข้อใน
งานวิจัยมากขึ้น และการสอนแบบ Active learning
นั้นยังส่งผลให้ผู้สอนมีความใฝ่รู้มากขึ้นเพื่อนำความ
รู้ที่ได้มาใช้ตอบคำถามผู้เรียน และนำความรู้ใหม่ๆ
มาทำการปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้เหมาะสม เนื่องจาก
ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์มีการเปลี่ยนแปลงอยู่
เสมอ และสิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งจำเป็นต้อง
บูรณาการร่วมกับในรายวิชาอื่น ๆ เช่น รายวิชา คอม
พิวเตอร์เพื่อการจัดการทรัพยากร การประเมินผล
กระทบสิ่งแวดล้อม ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็น
ประโยชน์ และการนำไปใช้ในภาพรวม ได้ดีมาก
ยิ่งขึ้น

อุปสรรคที่สำคัญในการเรียนการสอนคือ
อุปกรณ์การเรียนการสอน โดยเฉพาะในช่วงปีการ
ศึกษา 2546 โปรแกรมวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ไม่มี
สารเคมี และอุปกรณ์ในการทำปฏิบัติการมากนัก
จำเป็นต้องประยุกต์ใช้อุปกรณ์ที่มีอยู่ให้ใช้
ประโยชน์ได้มากที่สุด ซึ่งปัจจุบันทางโปรแกรมมี
วัสดุอุปกรณ์มากขึ้น แต่ยังคงขาดอุปกรณ์พื้นฐานปฏิบัติ
การบางส่วน ซึ่งในอนาคตจะมีการจัดซื้อมากขึ้น
รวมทั้งปรับเปลี่ยนห้องปฏิบัติการให้ได้มาตรฐาน
มากขึ้นเพื่อที่จะสามารถรองรับการตรวจคุณภาพน้ำ
จากหน่วยงานต่าง ๆ ในอนาคต

“หลักการสอน” สอนอย่างไรให้ Active ?

สุรชาติพิทย์ งามนิล *

สืบเนื่องจากการประชุมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์สู่การปฏิบัติระหว่างวันที่ 29-31 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 โดยให้มีการแบ่งกลุ่มปฏิบัติการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการจัดการเรียนการสอนแบบใฝ่รู้ (Active Learning) และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในลักษณะอื่นๆ ซึ่งผู้เขียนในฐานะตัวแทนจากคณะครุศาสตร์ ได้มีโอกาสนำเสนอผลงานการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ Active Learning ในรายวิชา “หลักการสอน” ซึ่งเป็นรายวิชาที่เกี่ยวกับ ความหมายของและความสำคัญของการเรียนการสอน ระบบการเรียนการสอน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การสอนเพื่อจุดประสงค์เฉพาะอย่าง รูปแบบ เทคนิคและวิธีการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศ การเรียนรู้สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การวางแผนการสอน และการฝึกปฏิบัติการสอน

จากการวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาแล้ว ผู้เขียนได้กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้

- ความหมาย และความสำคัญของการเรียนการสอน
- ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนกับการสอน
- จุดประสงค์การเรียนการสอน
- กิจกรรมการเรียนการสอน
- วิธีสอน
- ทักษะการสอน
- การวางแผนการสอน
- การจัดบรรยากาศการเรียนรู้

2. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถนำเสนอชิ้นงาน / ฝึกปฏิบัติและจัดกิจกรรมในเรื่องต่อไปนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- การเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

- การวิเคราะห์หลักสูตร
- การจัดทำกำหนด
- การสอน
- การเขียนแผนการจัดประสบการณ์
- การผลิตสื่อการเรียนการสอน
- การทดลองสอน

3. เพื่อปลูกฝังให้นักศึกษามีทักษะการจัดการในการทำงานร่วมกับผู้อื่นตามวิถีประชาธิปไตย

4. เพื่อฝึกให้นักศึกษามีความรับผิดชอบ

กิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชานี้เพื่อฝึกให้ผู้เรียน

เกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำมีส่วนร่วมโดยตรงในกิจกรรมการเรียนรู้ พัฒนาการเรียนรู้ตามศักยภาพความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของแต่ละบุคคล ตั้งแต่การกำหนดจุดมุ่งหมาย การเลือกกิจกรรม วิธีการเรียนรู้ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียน ได้คิดเอง ทำเอง ลงมือปฏิบัติและที่สำคัญยิ่งคือ ผู้เรียนต้องเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อีกทั้งยังสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังเช่นกิจกรรมที่ผู้เขียนใช้แล้วประสบความสำเร็จซึ่งมีดังนี้ การให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น และซักถามประเด็นสำคัญต่างๆ ในชั้นเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มอบหมายให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ แล้วนำมาเสนอผลงานให้เพื่อนๆ ฟัง ฝึกปฏิบัติงานเป็นรายบุคคล และ กลุ่มย่อยในหัวข้อ/กิจกรรมที่กำหนดให้ การนำเสนองานในชั้นเรียน การสัมมนาในประเด็นที่น่าสนใจ การไปสัมมนาและศึกษาแหล่งเรียนรู้

นอกชั้นเรียน เช่น โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ฝึกปฏิบัติวิเคราะห์หลักสูตรและ เขียนแผนการจัดประสบการณ์ เขียนบันทึก

ผลการเรียนรู้ทุกครั้งที่เราเรียนโดยมีประเด็นในการบันทึกผลการเรียนรู้ครั้งนี้ ประเด็นในการเรียนรู้วันนี้ สิ่งที่เราเรียนแล้วเข้าใจ สิ่งที่ยังไม่เข้าใจ บรรยายภาาในการเรียนวันนี้ ข้อคิดที่ได้จากการเรียนวันนี้ ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอน และรวบรวมมาส่งในวันรุ่งขึ้น เขียนเรียงความ/บทความต่าง ๆ และทดลองสอน

ผลที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ (Active Learning) คือ นักศึกษาเรียนด้วยความกระตือรือร้น สนุกสนาน สนใจ เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนๆ รู้จักบทบาทการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง กล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำ และมีความรับผิดชอบ

ปัญหา อุปสรรคที่พบส่วนใหญ่ คือ กิจกรรมบางกิจกรรมใช้เวลามากกว่าที่กำหนด /วางแผนไว้ บางครั้งผู้สอนมักจะขาดความอดทนในการรอคำตอบ / ผลงานของผู้เรียน และมีข้อจำกัดเรื่องสื่อที่เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ในห้องเรียน

ข้อเสนอแนะในความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน คือ บุคลิกภาพของผู้สอนมีส่วนสำคัญอย่างมากในการจัดกิจกรรมแบบใฝ่รู้ (Active Learning) ให้ประสบความสำเร็จ เพราะถ้าจะจัดกิจกรรมแบบใฝ่รู้ให้ประสบความสำเร็จ ผู้สอนจะต้องมีลักษณะนิสัยใฝ่รู้เช่นเดียวกับผู้เรียน กล่าวคือ ผู้สอนจะต้องมีนิสัยใฝ่รู้ เสาะแสวงหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อ

นำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมในรายวิชาของตนเอง นอกจากนั้นในการจัดกิจกรรมกลุ่มควรมีการกำหนดบทบาทของกลุ่มและสมาชิกให้ชัดเจนเพื่อเป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง พร้อมทั้งเคารพในบทบาทของสมาชิกในกลุ่มและควรให้ผู้เรียนเปลี่ยนกลุ่มอยู่เสมอ ๆ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้เข้าร่วมนำเสนอผลงาน พบว่า Best Practice ที่ค้นพบในกลุ่มมีข้างประเด็นที่น่าสนใจดังนี้ การแก้ปัญหาสำหรับผู้เรียนที่ไม่ค่อยส่งงาน มีวิธีการแก้ไขที่เคยใช้แล้วได้ผล คือ ให้คะแนนผลงานเป็นเกรดเพื่อเป็นแรงจูงใจ ส่งเกตได้ว่าผู้เรียนจะส่งงานกันครบทุกคน เพราะเขาอยากได้คะแนน และยังได้รู้ความก้าวหน้าของตนเองอีกด้วย

จุดอ่อนที่ผู้เรียนไม่กล้าแสดงออก ทำได้ยากแก้ไขได้โดยใช้ทีมเป็นตัวกำกับให้เขาคิดและพูดในกลุ่ม 3 คน และเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้นำและผู้ตามบ้าง เ้าที่ เคยไปศึกษาดูงานที่ประเทศลาว แล้วไปสัมภาษณ์ครูผู้สอนในวิชาภาษาอังกฤษว่าทำไมนักเรียนลาวจึงพูดภาษาอังกฤษได้คล่องแคล่ว ครูเขาบอกว่าใช้เทคนิค 3 ประเด็นเป็นตัวกำกับทุกครั้งที่จัดการเรียนรู้ คือ

1. ทบทวนความรู้เดิม
2. ครูให้ความรู้ใหม่ แก่ผู้เรียน
3. เรียนไปทำอะไร

สอนภาษาไทยอย่างมืออาชีพ ในแบบActive Learning

นภาพร คำเมือง *

“สอนภาษาไทยอย่างไรให้สนุก” เป็นคำถามที่ได้ยินอยู่เป็นประจำจากเพื่อนร่วมอาชีพที่ต้องการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ต่างๆ คำตอบที่ได้รับหลังจากการอภิปรายร่วมกันคือ ต้องพยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายและให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน จากคำตอบเห็นได้อย่างชัดเจนว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวคือ การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning

Active Learning (การจัดการเรียนการสอนแบบ ผู้รู้หรือการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ มีการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง คิดเอง ทำเอง มีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเองซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 ที่กำหนดให้จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การเรียนการสอนต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น

องค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning มี 4 องค์ประกอบ คือ

1. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์
2. การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน
3. การนำเสนอความรู้
4. การลงมือปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้

การเขียนแผนการเรียนรู้จะต้องมีองค์ประกอบครบทั้ง 4 องค์ประกอบแต่จะใช้องค์ประกอบใดก่อนหลัง หรือจะใช้องค์ประกอบใดก็ครั้งต่อแผนการเรียน

ก็ได้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสาระการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยแบบ Active Learning

จากการนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning มาใช้ในการสอนรายวิชาภาษาไทย พบว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นที่น่าพอใจ โดยมีรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

ในขั้นเตรียมการนี้ผู้สอนจะศึกษาคำอธิบายรายวิชาให้ชัดเจนเพื่อวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จากนั้นจะเขียนโครงการสอนและแผนการสอน ในวันแรกที่พบ ผู้เรียน ผู้สอนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนหัวข้อการเรียนรู้ เสนอการวัดผล และเสนอรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะบางครั้งผู้เรียนอาจมีความต้องการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งเพิ่มเติม หรือคิดว่าเกณฑ์การวัดผลประเมินผลไม่เหมาะสมกับผู้เรียน ในการปรับเปลี่ยนผู้สอนและผู้เรียนจะระดมความคิด และต้องมีเหตุผลประกอบการตัดสินใจที่เหมาะสม

2. ขั้นลงมือปฏิบัติ

หลังจากที่ผู้เรียนได้รับทราบและมีโอกาสปรับเปลี่ยนหัวข้อการเรียนรู้ เสนอการวัดผลประเมินผล และกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนแล้วในการเรียนการสอนแต่ละครั้งผู้สอนจะดำเนินตามกิจกรรมที่วางไว้ดังตัวอย่างแผนการเรียนรายวิชา 1500101 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและสืบค้น สาระการเรียนรู้เรื่องปัญหาการใช้ภาษาไทย มีกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้

กิจกรรมการเรียนการสอนในหน่วยการเรียนรู้ เรื่องปัญหาการใช้ภาษาไทยมีองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ทั้ง 4 องค์ประกอบ ดังนี้

ตัวอย่างแผนการเรียนรู้แบบ Active Learning
เรื่องปัญหาการใช้ภาษาไทย

องค์ประกอบ/ กลุ่ม	เนื้อหาสาระการเรียนรู้/ หน่วยการเรียนรู้	จุดประสงค์ เชิงพฤติกรรม	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	เทคนิค/ทิวทัศน์	วิธีวัด/ประเมิน	เครื่องมือวัด/ ประเมิน	หมายเหตุ
สัปดาห์ที่ 6 2 คาบ	ปัญหาการใช้ ภาษาไทย	นักศึกษาสามารถ บอกถึงปัญหาการใช้ ภาษาไทย ปัจจุบันและแนว ทางการแก้ไข ปัญหาได้	1. นักศึกษาศึกษาตัวอย่างการใช้ภาษาไทยจากแหล่งต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร การพูดคุยในชีวิตประจำวัน 2. อาจารย์ สอนถามนักศึกษาถึงความรู้สึก, ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการใช้ภาษาไทยปัจจุบัน 3. นักศึกษาแบ่งกลุ่มอภิปรายเรื่องปัญหาการใช้ภาษาไทยพร้อมทั้งหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรมอย่างน้อยหนึ่งอย่าง เช่น การแต่คำขวัญรณรงค์การใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง 4. นักศึกษาออกมานำเสนอผลการอภิปรายหน้าชั้นเรียน 5. อาจารย์และนักศึกษาร่วมกันสรุปปัญหาการใช้ภาษาไทยปัจจุบันและแนวทางในการแก้ไขปัญหา	1. ตัวอย่างการใช้ ภาษาไทยจากสื่อ ต่างๆ 2. เครื่อง LCD, เครื่องฉายภาพ ชั้นดีวีดี 3. แผ่นใส 4. ใบความรู้ 5. ไมโครโฟน	1. การร่วมแสดงความคิดเห็นของนักศึกษา 2. การนำเสนอผลการอภิปรายหน้าชั้นเรียน 3. คำตอบเรื่องปัญหาการใช้ภาษาไทยและแนวทางการแก้ไข 4. ผลงานการแก้ไข ปัญหาที่เป็นรูปธรรม	1. การสังเกต 2. การตรวจคำ ตอบเรื่องปัญหา ใช้ภาษาไทยและแก้ไข ปัญหา 3. ประเมินผล การนำเสนอ	1. แบบสังเกต 2. ใบงาน 3. แบบประเมิน	

2.1 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ คือ กิจกรรมช่วงที่ผู้สอนสอบถามถึงความรู้สึกและความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการใช้ภาษาไทยปัจจุบัน ในกิจกรรมนี้ผู้เรียนจะได้ฝึกคิดเพื่อหาคำตอบ เมื่อได้แสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นส่วนตัวผู้เรียนจะเกิดความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในห้องเรียน อีกทั้งยังได้รับรู้ถึงความรู้สึกหรือความคิดเห็นของเพื่อนร่วมห้องอีก เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่น นอกจากนี้จะเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันแล้วกิจกรรมนี้ยังเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อนในห้องเรียนอีกด้วย

2.2 การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน

กิจกรรมการเรียนที่นักศึกษาได้สร้างองค์ความรู้ร่วมกันคือ ผู้เรียนแบ่งกลุ่มอภิปรายเรื่องปัญหาการใช้ภาษาไทยและหาแนวทางการแก้ไขปัญหามา กิจกรรมแบบนี้เป็นการตั้งประเด็นให้ผู้เรียนได้คิดและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ผู้เรียนได้ฝึกการทำงานเป็นกลุ่มเป็นการเสริมสร้างสัมพันธ์ภาพและความสามัคคี

2.3 การนำเสนอความรู้

จากแผนการเรียนพบว่าองค์ประกอบด้านการนำเสนอความรู้คือกิจกรรมขณะที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปปัญหาการใช้ภาษาไทยว่ามีอะไรบ้าง พร้อมทั้งหาแนวทางการแก้ไขปัญหามา กิจกรรมช่วงนี้ผู้สอนได้เตรียมใบความรู้หรือเอกสารเกี่ยวกับปัญหาการใช้ภาษาไทยให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพิ่มเติมเพื่อจะทำความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้นและให้มีความรู้ที่กว้างขวางมากขึ้น

2.4 การประยุกต์ใช้หรือปฏิบัติ

องค์ประกอบด้านการประยุกต์ใช้หรือปฏิบัติ เป็นองค์ประกอบที่ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้หรือข้อสรุปที่ได้ไปประยุกต์ใช้หรือทดลองใช้ หรือเป็นการแสดงผลสำเร็จของการเรียนรู้ในองค์ประกอบอื่น จากแผนการเรียนเรื่องปัญหาการใช้ภาษาไทย พบว่าองค์ประกอบด้านการประยุกต์ใช้หรือปฏิบัติคือกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ออกมานำเสนอผลการอภิปรายเรื่องปัญหาการใช้ภาษาไทย แนวทางการแก้ไขปัญหามา และการแก้ไขปัญหามาเป็นรูปธรรม 1 ชนิด

กิจกรรมการเรียนการสอนแบบ Active Learning มีหลายรูปแบบเช่น การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ การจัดนิทรรศการ การทดลอง กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อต่างๆจะต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ในแต่ละหัวข้อและห้องเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอน

3. การประเมินผล

รูปแบบการประเมินผลมีหลายประเภทขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ เช่น การทำข้อสอบ, แบบฝึกหัด, ผลงานของผู้เรียนในแต่ละกิจกรรม, การนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน, แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน

ในการประเมินผลผู้สอนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผล เช่น หัวข้อในการประเมินจะเกิดจากการระดมความคิดของผู้เรียนและผู้สอน หรือในขณะที่เพื่อนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนผู้เรียนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ฟังจะต้องประเมินผลหรือให้คะแนน

ผลจากการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning

จากการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ในวิชาภาษาไทยพบว่าเกิดเปลี่ยนแปลงต่อผู้สอนและผู้เรียน ดังนี้

ด้านผู้สอน

ผู้สอนได้เปลี่ยนแปลงบทบาทตนเองจากการเป็นผู้ให้ข้อมูลเพียงฝ่ายเดียวเป็นผู้รับฟังข้อมูล ความคิดเห็น ความรู้สึก ของผู้เรียน ผู้สอนลดเวลาในการบรรยายภายในห้องเรียนลง และต้องเตรียมสื่อต่างๆ หรือสถานการณ์ให้พร้อมเพื่อใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน

ด้านผู้เรียน

ผู้เรียนต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากผู้รับข้อมูลเพียงอย่างเดียวเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลต่อผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้น นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้กระตือรือร้น และผลจากการที่นักศึกษามีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆทำให้นักศึกษากล้าคิด กล้าทำ กล้าพูดมากยิ่งขึ้น

การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และประสบการณ์ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมสัมพันธภาพอันดีและความสามัคคีภายในกลุ่ม

ปัญหาและอุปสรรคจากการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นหลังจากที่จัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ที่เกิดขึ้นมีดังนี้

1. ผู้เรียนขาดความเข้าใจเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยยังยึดติดอยู่กับรูปแบบการสอนแบบเก่า ทำให้บางครั้งผู้เรียนบางคนเข้าใจว่าการที่ผู้สอนลดการบรรยายภายในห้องคือการที่ผู้สอนขี้เกียจ
2. ผู้เรียนบางส่วนขาดความกระตือรือร้นและความใฝ่รู้ ไม่อยากมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ
3. ผู้เรียนขาดทักษะไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆให้เป็นความคิดรวบยอดและนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้
4. ผู้เรียนไม่ค่อยกล้าแสดงออก ไม่กล้าที่จะนำเสนอความคิดของตนเองต่อสาธารณชน
5. ในบางวิชาที่มีผู้เรียนจำนวนมากทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามแผนการเรียนที่วางไว้
6. ห้องเรียนแต่ละห้องมีขนาดและอุปกรณ์ประจำห้องที่แตกต่างกัน ทำให้บางครั้งต้องมีการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมต่างๆเพื่อให้เหมาะสมกับห้องเรียน

แนวทางการแก้ไขปัญหา

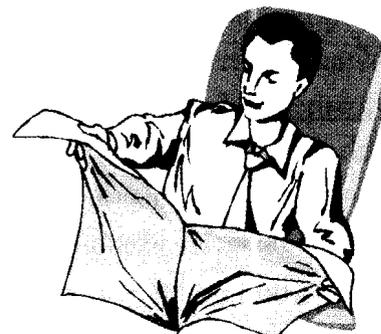
จากปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning อาจใช้แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องเป็นกิจกรรมที่หลากหลายและแปลกใหม่ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้กับผู้เรียน
2. สื่อหรือตัวอย่างควรเป็นเรื่องที่ทันสมัยและกำลังอยู่ในความสนใจของบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจใฝ่รู้และเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น
3. กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดและแสดงความคิดเห็นบ่อยๆจนคุ้นชิน จะช่วยให้ผู้เรียนกล้าคิดและกล้าแสดงออกมากขึ้น

4. สร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ผู้เรียนจะเกิดความภาคภูมิใจและเกิดความพยายามมากขึ้น

5. ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่เป็นกันเอง ไม่ตึงเครียดจนเกินไป บรรยากาศการเรียนเช่นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นมากยิ่งขึ้น

จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยแบบ Active Learning พบว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงกับความรู้ที่ได้รับ ทำให้เข้าใจและจดจำได้ดีกว่าการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมที่เน้นการท่องจำมากกว่าการได้ลงมือปฏิบัติ อีกทั้งยังเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนต้องตื่นตัวและสนุกสนานเพลิดเพลินกับกิจกรรมต่างๆที่ได้ทำขณะเรียน ได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน เสริมสร้างสัมพันธภาพ และก่อให้เกิดความสามัคคีภายในหมู่คณะ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning

รายวิชา การวางแผนและควบคุมการผลิต

ปิยธาก มานะกิจ *

การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning เป็นการจัดการเรียนแบบใฝ่รู้ คือ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ อยากเห็น เป็นคนช่างสังเกต จนนำไปสู่การทดลองและปฏิบัติ ซึ่งการสอนโดยวิธีการบรรยายหรืออธิบายเป็นวิธีที่ไม่ทำให้เกิดกระบวนการคิดกับผู้เรียน การเรียนรู้แต่ทฤษฎีจากในตำราจึงไม่ได้เป็นสิ่งที่มีรับประกันได้ว่าผู้เรียนจะสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง การสอนให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดและปฏิบัติ จึงเป็นแนวทางของการเรียนรู้แบบ Active Learning อย่างแท้จริง สิ่งเหล่านี้จัดเป็นศาสตร์และศิลป์ที่ผู้สอนทุกท่านคงพอจะทราบกันดี บางท่านไม่นำไปปฏิบัติใช้อย่างจริงจังเท่าที่ควร เนื่องจากอาจจะติดการสอนแบบบรรยายอยู่ โจทย์ของการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning นั้น ก็คือ วิธีการสอนนั่นเอง ที่ต้องตั้งคำถามอยู่ในใจผู้สอนอยู่ตลอดเวลาว่า ทำอย่างไรให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นอยากเรียนรู้ จนนำไปสู่กระบวนการคิดและการนำไปใช้ปฏิบัติจนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องคิดค้นหาวิธีการ หรือกระบวนการสอนต่างๆ ที่เน้นไปที่ผู้เรียนเป็นหลัก ซึ่งเป็นวิธีที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ว่าเราจะมีวิธีการในการสอนอย่างไรแล้ว สิ่งสำคัญที่ควรตระหนักไว้อีกข้อหนึ่งคือ การวางแผนการสอนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งจะบอกถึงรายละเอียดต่างๆ เช่น สื่อการสอน เวลาในการสอน กิจกรรม งานที่ได้รับมอบหมาย ฯลฯ

สำหรับ วิชา การวางแผนและควบคุมการผลิต นี้ เป็นวิชาที่มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนสามารถวางแผนและควบคุมการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมได้ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับหน่วยการเรียนรู้ ทั้งหมด ดังนี้

1. บทบาทของการควบคุมการผลิต
2. การไหลเวียนของข้อมูลการควบคุมการผลิต

3. การพยากรณ์การผลิต
4. การวางแผนการผลิตรวม
5. การปรับแผนการผลิต
6. การกำหนดตารางการผลิตหลัก
7. การควบคุมของคงคลัง
8. การวางแผนความต้องการวัสดุ
9. การควบคุมตารางการผลิต

ในวิชานี้ ผู้สอนจะขอยกตัวอย่างการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 คือ การพยากรณ์การผลิต ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนการผลิต โดยมีวัตถุประสงค์สำหรับหน่วยการเรียนรู้นี้ คือ หลังจากการเรียนการสอน ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีหรือสูตรการพยากรณ์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ของการผลิตได้ พร้อมทั้งบอกเหตุผลในการเลือกใช้สูตรได้ โดย ผู้สอนได้วางแผนและเตรียมวิธีการเรียนการสอนสำหรับหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ไว้ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การพยากรณ์การผลิต

(เวลา 150 นาที หรือ 3 คาบ/สัปดาห์)

แผนการสอน

1. บรรยายโดยใช้ PowerPoint ถึงการพยากรณ์การผลิตสำหรับการวางแผน ระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว และบอกถึงการแบ่งประเภทของการพยากรณ์ ซึ่งมี 2 วิธีด้วยกัน คือ วิธีการพยากรณ์เชิงปริมาณ กับ วิธีการพยากรณ์เชิงคุณภาพ ใช้เวลาประมาณไม่เกิน 10 นาที

2. แบ่งกลุ่มนักศึกษาตามจำนวนวิธีย่อยของการพยากรณ์ทั้งหมด ใช้เวลา 10 นาทีในการแบ่งกลุ่ม และกำหนดวิธีพยากรณ์ให้แต่ละกลุ่ม

3. ให้นักศึกษาแต่ละคนศึกษาวิธีพยากรณ์ที่ตนเองได้รับมอบหมาย โดยให้อ่านจากหนังสือประกอบการเรียนการสอน ใช้เวลาประมาณ 20 นาทีในการอ่านและเตรียมตัวที่จะถูกสุ่มเลือกออกไปอธิบายหน้าชั้นเรียน

4. สุ่มเลือกนักศึกษาออกมาอธิบายวิธีการพยากรณ์คร่าวๆ, ข้อดีข้อเสีย และการนำไปใช้จนครบทุกวิธี โดยแต่ละวิธีการพยากรณ์ ผู้สอนจะทำการอธิบายเพิ่มเติมและสอนการคำนวณอย่างละเอียด และทำการสรุปในแต่ละวิธีการพยากรณ์ จะใช้เวลาในส่วนนี้ทั้งหมด 1 ชั่วโมง

5. ให้จัดนักศึกษานั่งเป็นกลุ่มตามที่ได้จัดไว้ตั้งแต่แรก เพื่อฝึกการคำนวณในแต่ละวิธีพยากรณ์ที่ได้รับมอบหมายในใบงาน

6. มอบใบงานให้แต่ละกลุ่ม ในใบงานจะมีโจทย์อยู่ 2 ข้อสำหรับวิธีการพยากรณ์ของแต่ละกลุ่ม ให้นักศึกษาแต่ละคนในกลุ่ม ช่วยกันคิดและทำโจทย์ที่ได้รับในใบงาน จะใช้เวลา 30 นาที โดยอาจารย์ผู้สอนเดินให้คำปรึกษาในแต่ละกลุ่ม

7. สรุปเนื้อหาทั้งหมด โดยใช้เวลาไม่เกิน 10 นาที

8. มอบหมายการบ้าน โดยให้โจทย์หนึ่งข้อ และให้เลือกวิธีการพยากรณ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์การผลิตตามโจทย์ที่มอบให้ พร้อมทั้งแสดงการคำนวณ (ส่งภายในคาบ สัปดาห์หน้า)

ผลลัพธ์ที่ได้จากการสอนแบบ Active

Learning

ผู้เรียนมีความตื่นตัวในการเรียน และผู้เรียนสามารถทำข้อสอบของการวัดผลในหน่วยการเรียนรู้นี้ได้ มากกว่า 60% ของจำนวนผู้เรียนทั้งหมด

ปัญหาที่พบในการสอนแบบ Active Learning

การเตรียมความพร้อมของผู้สอน ถ้าผู้สอนได้รับรายวิชาที่สอนจำนวนหลายรายวิชา ก็จะทำให้การเตรียมความพร้อมของการสอนแบบ Active Learning ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ

การจัดรายวิชาให้อาจารย์ผู้สอนไม่ควรจัดรายวิชาเยอะเกินไป เช่น ไม่ควรมากกว่า 3 วิชา

Active Learning

วิชาพฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน

มงคล คัยกุล *

จากการที่มหาวิทยาลัยได้จัดอบรมกระบวนการเรียนการสอนแบบ Active Learning เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้กับอาจารย์ เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2549 ที่ผ่านมานั้น

ซึ่งในวันนั้นได้นำเสนอวิธีการสอนแบบ Active Learning ในวิชาพฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน โดยยึดองค์ประกอบสำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ

1. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (ประสบการณ์)
2. การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน (สะท้อนความคิดและอภิปราย)
3. การนำเสนอความรู้ (ความคิดรวบยอด)
4. การลงมือปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ (ประยุกต์แนวคิด)

ขั้นที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์

ได้พยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น โดยการตั้งคำถามให้สอดคล้องเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา ซึ่งผู้เรียนสามารถตอบโดยใช้ประสบการณ์เดิม หรือให้เล่าประสบการณ์ที่ตนเองได้สัมผัสและรับรู้

ดังนั้นในวิชาพฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตนที่สอน จะให้ผู้เรียนได้บอกถึงจุดเด่น จุดด้อยของตนเอง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดความคิดที่จะพัฒนาและปรับปรุงพฤติกรรมของตนให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เพื่อที่จะเข้าใจตนเองและผู้อื่น

กิจกรรมในครั้งนี้ผู้สอนจะใช้วิธีให้ผู้เรียนได้แนะนำตนเองเป็นรายบุคคล หรืออาจจะแบ่งกลุ่มก็ได้ และมีการแจกใบงาน หรือใบความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เขียนเรื่องราวของตนเอง

ขั้นที่ 2 การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน

ได้มีการจัดแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนในการช่วยระดม

ความคิดเกี่ยวกับการจัดทำกิจกรรม โปรแกรมการพัฒนาตนเอง โดยให้แต่ละคนเลือกหัวข้อที่เป็นจุดด้อยของตนเอง มาเป็นชื่อเรื่อง แล้วกำหนดกิจกรรมลงไปว่าจะทำอะไรบ้างในโปรแกรมครั้งนี้ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาตนให้มีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ซึ่งในภายหลังที่แบ่งกลุ่ม แลกเปลี่ยนอภิปราย สร้างองค์ความรู้ร่วมกัน จึงทำให้ได้หัวข้อและรายละเอียดที่เป็นประเด็นสำคัญในโปรแกรมดังนี้

1. ความเชื่อที่ว่าพฤติกรรมมนุษย์สามารถปรับปรุงและแก้ไขได้
2. จะปรับปรุงตนเองเรื่องอะไร
3. ประวัติความเป็นมาเป็นอย่างไร
4. พฤติกรรมเป้าหมาย
5. วิธีการเลือกเทคนิคในการปรับปรุงตนเอง
6. ระยะเวลาในการปรับปรุงตนเอง
7. บุคคลและสภาพแวดล้อมที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปรับปรุงตนเองครั้งนี้
8. ตารางปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงตนเอง
9. ประเมินผลการปรับปรุงตนเอง
10. ปัญหาหรืออุปสรรคในการปรับปรุงครั้งนี้

ขั้นที่ 3 นำเสนอความรู้

ในขั้นนี้ผู้สอนจะเป็นผู้ให้ข้อมูลความรู้ แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่สำคัญและสอดคล้องเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตนที่สอน คือ ได้จัดทำเอกสารประกอบและจัดกิจกรรม ดังนี้

1. ใบความรู้เกี่ยวกับความหมายของพฤติกรรมมนุษย์
2. คู่มือที่สนเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์
3. ใช้กรณีศึกษา (Case Study)
4. แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้เรียน

5. แบ่งกลุ่ม โดยมีตัวแทนกลุ่มนำเสนอ

ในกิจกรรมการนำเสนอความรู้ ผู้สอนควรมีบทบาทในการเรียนการสอนไม่เกิน 50 % และในส่วนที่เหลือเป็นการให้ผู้เรียนได้ แสดงความคิดเห็นร่วมประกอบจะส่งผลให้เกิดความคิดรวบยอด เพื่อเป็นข้อสรุปของวิชาในการพัฒนาผู้เรียนต่อไป

ขั้นที่ 4 การลงมือปฏิบัติและประยุกต์ใช้

ภายหลังที่มีการนำเสนอองค์ความรู้ร่วมกันแล้ว ก็จะเข้าสู่การปฏิบัติและประยุกต์ใช้กับตนเอง ซึ่งในรายวิชาพฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตนเองมีงานที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติดังนี้

1. โปรแกรมพัฒนาตนเอง
2. รายงานกลุ่ม
3. การทำกิจกรรมกลุ่มในแต่ละคาบเรียน

โดยผู้สอนจะสังเกตและสอบถามพูดคุยกับผู้เรียน ให้นำเสนองาน หรือแสดงความคิดเห็น โดยงานแต่ละชิ้นจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตได้

ได้ทำการประเมินผู้เรียนดังนี้

ขั้นที่ 1 ประเมินผล โดยใช้แบบทดสอบ/ใบงาน (Pre-test)

ขั้นที่ 2 ประเมินผล โดยใช้แบบทดสอบ/ใบงาน (Post-test)

การประเมินผู้เรียนทั้ง 2 ขั้นนี้ จะแบบทดสอบ/ใบงานชุดเดียวกันเมื่อทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทาง

การเรียนรู้ทั้งก่อนและหลังว่าผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาขึ้นอย่างไรบ้างและเมื่อสิ้นสุดภาคเรียนจะทำการประเมินผลด้วยเครื่องมือ ดังนี้

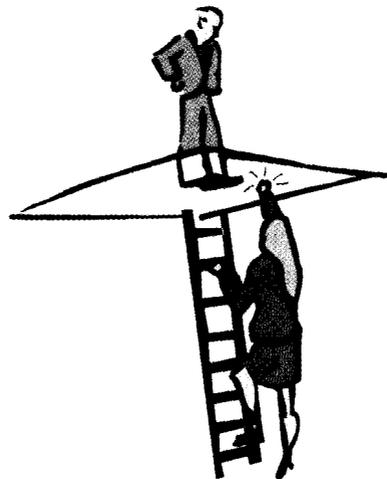
- กราฟแสดงผลการเรียนรู้ของ Pre-test และ Post-test
- แบบแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อวิชาที่เรียน

ปัญหาอุปสรรค/แนวทางแก้ไข

- ปัญหา คือผู้เรียนยังขาดความกระตือรือร้น และวินัยในการเรียน เวลาไม่พอสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนในแต่ละคาบเรียน
- แนวทางแก้ไข คือ พยายามให้สร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และบริหารเวลาให้ทันกับเนื้อหาในแต่ละคาบเรียน

แนวทางการพัฒนาต่อไป

ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดหัวข้อ เนื้อหาและรูปแบบวิธีการเรียนมากขึ้น และมีการจัดกิจกรรมการเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งผู้สอนต้องพยายามที่จะพัฒนาผู้เรียน โดยการสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้เกิดขึ้น ก็จะทำให้กระบวนการเรียนการสอนแบบ Active Learning มีความสมบูรณ์และชัดเจนมากขึ้นและผลลัพธ์ตกอยู่กับผู้เรียนอย่างแท้จริง

Active Learning กับ นิเทศศาสตร์'48

จุฑาภัทร์ รินทร์ศรี *

1. บทนำ

ในยุคของการปฏิรูปการเรียนการสอนให้เป็นรูปแบบที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (Child Center) นั้น ทำให้ผู้สอนต้องมีการพัฒนาการเรียนการสอนของตนเองให้เหมาะสมกับผู้เรียน ในทุกสาขาวิชา ซึ่งต้องมีการพัฒนาการเรียนการสอนให้ทันยุคทันสมัย โดยการปรับให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ทฤษฎีมาปฏิบัติได้จริง ตลอดทั้งสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและสามารถนำไปประกอบอาชีพในอนาคตได้

Active Learning คือกระบวนการสร้างความรู้ที่ต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้เรียนมาแลกเปลี่ยนกันทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ผู้เรียนด้วยกันเอง และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ทำให้เกิดการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ออกไปอย่างกว้างขวาง โดยอาศัยการแสดงออกโดยการพูดหรือการเขียน การจัดการเรียนรู้เป็นหัวใจที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ ดังนั้น จึงเลือกใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนได้พัฒนาตามศักยภาพและเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

การเรียนการสอนทางด้านนิเทศศาสตร์ เป็นการเรียนการสอนโดยมีการปฏิบัติการเกี่ยวกับการสื่อสาร เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีความรู้ทั้งด้านการประชาสัมพันธ์ การโฆษณา และวารสารศาสตร์ โดยผ่านทางสื่อมวลชน อาทิ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น การนำ Active Learning มาใช้ในการเรียนการสอนทางด้านนิเทศศาสตร์ จึงเป็นเรื่องที่เหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากว่านักศึกษาทางด้านนิเทศศาสตร์ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติที่สำคัญคือ การคิดเป็น เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานทางด้านนิเทศศาสตร์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน ตามกระบวนการบรรลุเป้าหมายสูงสุด 3 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมสูงสุด การเรียนรู้สูงสุด และการบรรลุงานสูงสุด

2. Active Learning กับ นิเทศศาสตร์

ในการเรียนการสอนแบบ Active Learning ทางด้านนิเทศศาสตร์เริ่มต้นตามขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ 8 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 กำหนดจุดประสงค์และสาระสำคัญของแผนการเรียนรู้จากหน่วยการเรียนรู้

ในการเรียนการสอนแบบ Active Learning ขั้นตอนที่ 1 ผู้สอนจะได้กำหนด จุดประสงค์ และสาระสำคัญของแผนการเรียนรู้จากหน่วยการเรียนรู้ หรือวิชา ที่จะสอนในแต่ละภาคการศึกษา ตัวอย่าง รายวิชา การสื่อสารทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ในหลักสูตรของโปรแกรมวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ เมื่อได้บูรณาการให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยไทย เพื่อความเป็นไทยของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์แล้ว จะได้คำอธิบายรายวิชาดังนี้ ดังแสดงในภาพที่ 1

บูรณาการ รายวิชาสื่อสารทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ รหัสวิชา 3042203 เวลาเรียน 4 คาบ / สัปดาห์	
อธิบายรายวิชา	การบูรณาการให้สอดคล้องกับท้องถิ่น
<p>ทัศนคติ ทักษะ การวางแผนข่าว ประชานิเทศศาสตร์ วิทยุกระจายเสียง ข่าว เศรษฐกิจ ความสัมพันธ์และความก้าวหน้าของวิชาชีพปฏิบัติการเขียนข่าว ซึ่งการวิเคราะห์และวิทยุโทรทัศน์ ในรูปแบบต่าง ๆ</p>	<p>จุดประสงค์ ทัศนคติ ทักษะ การวางแผนข่าว ประชานิเทศศาสตร์ วิทยุกระจายเสียง ข่าว เศรษฐกิจ ความสัมพันธ์และความก้าวหน้าของวิชาชีพปฏิบัติการเขียนข่าว ซึ่งการวิเคราะห์และวิทยุโทรทัศน์ ในรูปแบบต่าง ๆ</p> <p>เนื้อหาวิชา ศึกษา สังคม และวัฒนธรรม ข่าวประชานิเทศศาสตร์ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ การบูรณาการรายวิชาให้สอดคล้องกับท้องถิ่น และขยายที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยเน้นเขียนข่าว และขยายที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น</p> <p>เพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่</p> <p>เพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับสังคม</p>

ภาพที่ 1 แสดงการบูรณาการคำอธิบายรายวิชา

2.2 การวิเคราะห์จุดประสงค์เพื่อการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนในการนำแผนการเรียนรู้ มาจัดทำใบกิจกรรมกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ พฤติกรรมการเรียนรู้ และวิธีวัด หรือ เครื่องชี้วัด ดังตัวอย่าง หน่วยการเรียนรู้ ที่ 5 ในวิชาการสื่อสารทางวิทยุกระจาย

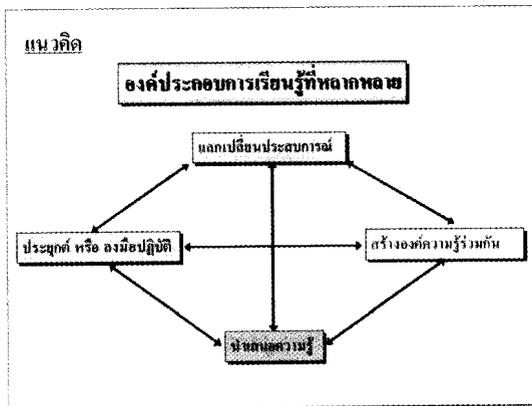
เสียง และวิทยุโทรทัศน์ ในภาพที่ 2

ใบกิจกรรม				
จุดประสงค์: นำคำอธิบาย วิเคราะห์แผนการเรียนรู้อย่างละเอียดโดยมีเสียงหรือวีดิทัศน์ประกอบเพื่อเสริมการเรียนรู้ และสื่อต่างๆที่มีอยู่เพื่อเสริมและ วิทยุโทรทัศน์				
จำนวนใบกิจกรรม: 1 (หน่วยเวลา) 8 คาบ				
หมายเลขใบกิจกรรม (ส.บ.)	กิจกรรมการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้	สื่อหรือเทคโนโลยี
	การนำเสนอเนื้อหา	1. อธิบายถึงแนวคิดในการเรียนรู้อย่างละเอียดโดยมีเสียงหรือวีดิทัศน์ประกอบ	1. อธิบายถึงแนวคิดในการเรียนรู้อย่างละเอียดโดยมีเสียงหรือวีดิทัศน์ประกอบ	วีดิทัศน์ เสียง
	การนำเสนอเนื้อหา	2. อธิบายถึงแนวคิดในการเรียนรู้อย่างละเอียดโดยมีเสียงหรือวีดิทัศน์ประกอบ	2. อธิบายถึงแนวคิดในการเรียนรู้อย่างละเอียดโดยมีเสียงหรือวีดิทัศน์ประกอบ	วีดิทัศน์ เสียง
	การนำเสนอเนื้อหา	3. อธิบายถึงแนวคิดในการเรียนรู้อย่างละเอียดโดยมีเสียงหรือวีดิทัศน์ประกอบ	3. อธิบายถึงแนวคิดในการเรียนรู้อย่างละเอียดโดยมีเสียงหรือวีดิทัศน์ประกอบ	วีดิทัศน์ เสียง

ภาพที่ 2 แสดงการนำเสนอการเรียนรู้อย่างละเอียดโดยมีเสียงหรือวีดิทัศน์ประกอบ

2.3 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์

ในกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning นั้น การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องเป็นกิจกรรมที่ประกอบด้วยองค์ประกอบการเรียนรู้ต่อไปนี้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน การนำเสนอความรู้ และการลงมือปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ ซึ่งในกระบวนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สามารถทำเป็นโครงสร้างที่มี ปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันได้หลายทิศทาง ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงองค์ประกอบของการเรียนแบบ Active Learning

2.3.1 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นองค์

ประกอบที่ผู้สอนพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งประสบการณ์เดิมของตนมาเชื่อมโยงหรืออธิบายประสบการณ์หรือเหตุการณ์ใหม่ แล้วนำไปสู่การขบคิดเพื่อเกิดข้อสรุปหรือองค์ความรู้ใหม่ และแบ่งปันประสบการณ์ของตนกับผู้อื่น ที่อาจมีประสบการณ์เหมือนหรือต่างจากตนเอง เป็นการรวบรวมมวลประสบการณ์ที่หลากหลายจากแต่ละคนเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้สิ่งใหม่ร่วมกัน องค์ประกอบนี้ทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนและผู้สอนดังนี้

1) ผู้เรียน รู้สึกว่าตนมีความสำคัญเพราะได้มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิก มีผู้ฟังเรื่องราวของตนเอง และได้รับรู้เรื่องราวของคนอื่น นอกจากนี้จะได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์แล้ว ยังทำให้สัมพันธ์ภาพในกลุ่มผู้เรียนเป็นไปด้วยดี

2) ผู้สอน ไม่เสียเวลาในการอธิบายหรือยกตัวอย่าง เพียงแต่ใช้เวลาเล็กน้อยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน และยังช่วยให้ผู้สอนได้ทราบถึงความรู้พื้นฐานและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไป

กิจกรรมในองค์ประกอบนี้ เป็นไปได้ 2 ลักษณะคือการตั้งคำถามเพื่อให้ได้คำตอบที่มาจากประสบการณ์หลากหลายของผู้เรียน และการจัดประสบการณ์ที่จำเป็นให้ผู้เรียนเพื่อความเข้าใจหรือกระตุ้นให้เกิดการคิด โดยมิจุดเน้นสำหรับจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละด้าน ดังนี้

1) ด้านความรู้ เป็นประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องโยงกับเนื้อหาที่จะสอน

2) ด้านเจตคติ เป็นการจัดประสบการณ์ด้านอารมณ์ ความรู้สึกให้ผู้เรียน

เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ และนำไปสู่การสะท้อนความคิดเห็นและอภิปรายเกี่ยวกับความคิดความเชื่อต่อไป

3) ด้านทักษะ เป็นการให้ผู้เรียนได้ทดลองทักษะนั้น ๆ ตามประสบการณ์เดิมหรือสาธิตการทำทักษะ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจชัดเจน

สำหรับกิจกรรมที่ได้จัดทำขึ้นในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในวิชาการสื่อข่าวทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ได้มาจากการเล่าประสบการณ์ของผู้สอนและผู้เรียน ในการเป็นผู้สื่อข่าวรายงานข่าวทางวิทยุโทรทัศน์ ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์

2.3.2 การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน เป็นองค์ประกอบที่ทำให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์มวลประสบการณ์ ข้อมูลความคิดเป็นต้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถ่องแท้ชัดเจน หรือข้อสรุป องค์ความรู้ใหม่ หรือตรวจสอบ/ปรับ/เปลี่ยนความคิดความเชื่อของตนเอง

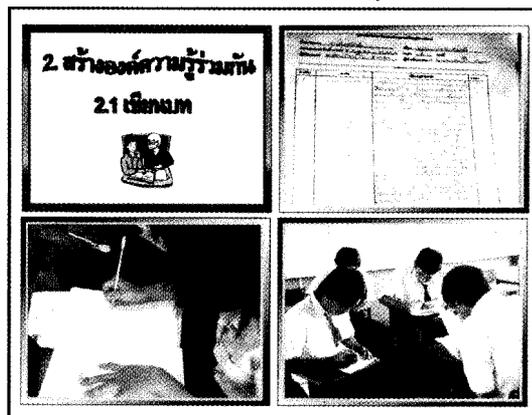
กิจกรรมในองค์ประกอบนี้เป็นกิจกรรมกลุ่มที่เน้นการตั้งประเด็นให้ผู้เรียนได้คิด สะท้อนความคิด หรือบอกความคิดเห็นตนเองให้ผู้อื่นได้รับรู้ และได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างกันอย่างลึกซึ้งจนเกิดความเข้าใจชัดเจน ได้ข้อสรุปหรือองค์ความรู้ใหม่ หรือเกิด/ปรับ/เปลี่ยนความคิดความเชื่อตามจุดประสงค์ที่กำหนด โดยมีจุดเน้นสำหรับจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละด้าน ดังนี้

1) **ด้านความรู้** ตั้งประเด็นให้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อสรุปความรู้ใหม่ที่ได้ผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ นำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น การสรุปสาระสำคัญ การวิเคราะห์ กรณีศึกษา การวิเคราะห์เปรียบเทียบ การวิเคราะห์ ประเด็นความรู้เพื่อหาข้อสรุปและนำไปสู่ความคิดรวบยอด ฯลฯ

2) **ด้านเจตคติ** ตั้งประเด็นการอภิปรายที่ท้าทาย กระตุ้นให้เกิดความคิดหลากหลายเน้นในเรื่องคุณค่าอารมณ์ความรู้สึกให้ผู้เรียน ความคิดความเชื่อมีความสอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เรียน และนำไปสู่จุดประสงค์ที่ต้องการข้อสรุปจากการอภิปราย และความคิดรวบยอดที่ได้จะสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนด

3) **ด้านทักษะ** ตั้งประเด็นให้อภิปรายโต้แย้งกันในเรื่องขั้นตอนการลงมือทำทักษะ เพื่อให้เกิดความเข้าใจถ่องแท้ในแนวทางปฏิบัติที่ทักษะนั้น และเกิดความมั่นใจก่อนจะได้ลงมือปฏิบัติจนชำนาญ

การสร้างองค์ความรู้ร่วมกันในกิจกรรมการเรียนการสอนทางด้านนิเทศศาสตร์ นั้น ได้ให้นักศึกษาร่วมกันตั้งประเด็นให้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้ได้ข้อสรุปที่เป็นองค์ความรู้ทางวิชาชีพนิเทศศาสตร์ และได้แย้งกันในเรื่องขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเกิดความมั่นใจก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน

2.3.3 การนำเสนอความรู้ เป็นองค์ประกอบที่ผู้เรียนได้รับข้อมูลความรู้ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ ขั้นตอน หรือข้อสรุปต่าง ๆ โดยผู้สอนเป็นผู้จัดให้เพื่อเป็นต้นทวนในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ หรือช่วยให้การเรียนรู้บรรลุจุดประสงค์ กิจกรรมในองค์ประกอบนี้ได้แก่

- การให้แนวคิด ทฤษฎี หลักการ ข้อมูลความรู้ ขั้นตอนทักษะ ซึ่งทำได้โดยการบรรยาย วัสดุทัศน ฟังแถบเสียง อ่านเอกสาร/ใบความรู้/ตำรา ฯลฯ

- การรวบรวมประสบการณ์ของผู้เรียนที่เป็นผลให้เกิดการเรียนรู้เนื้อหาสาระเพิ่มขึ้น

- ความคิดรวบยอดที่ได้จากการรวบรวมข้อสรุปของการสะท้อนความคิด และอภิปรายประเด็นที่ได้มอบหมายให้

กิจกรรมเหล่านี้ควรทำเป็นขั้นตอนและประสานกับองค์ประกอบการเรียนรู้อื่น ๆ โดยมีจุดเน้นสำหรับจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละด้าน ดังนี้

1) **ด้านความรู้** ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระ ข้อมูลความรู้อย่างชัดเจน

2) **ด้านเจตคติ** ผู้เรียนเกิดความรู้สึกและความคิดความเชื่อที่สอดคล้องกับ

จุดประสงค์ที่กำหนดให้ผู้เรียนรับรู้แนวทางปฏิบัติตามขั้นตอนของทักษะนั้น ๆ อย่างชัดเจน

3) **ด้านทักษะ** ผู้เรียนรับรู้แนวทางปฏิบัติตามขั้นตอนของทักษะนั้น ๆ อย่างชัดเจน

หลังจากที่ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสร้างองค์ความรู้ร่วมกันแล้ว มาถึงขั้นตอนในการนำเสนอความรู้ที่ได้มาจาก 2 องค์ประกอบนั้น ผู้เรียนสามารถนำเสนอความรู้ ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 การนำเสนอองค์ความรู้

2.3.4 การประยุกต์ใช้ หรือลงมือปฏิบัติ เป็นองค์ประกอบที่ผู้เรียนได้นำความคิดรวบยอดหรือข้อสรุปหรือองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นไปประยุกต์หรือทดลองใช้ หรือเป็นการแสดงผลสำเร็จของเรียนรู้ในองค์ประกอบอื่น ๆ ซึ่งผู้สอนสามารถใช้กิจกรรมในองค์ประกอบนี้ในการประเมินผลการเรียนรู้ได้ เมื่อพิจารณาให้ละเอียดเห็นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้จักการนำไปใช้ใน ชีวิตจริง ไม่ใช่แค่เรียนรู้เท่านั้น

จุดเน้นของกิจกรรมในองค์ประกอบนี้ สำหรับจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละด้าน มีดังนี้

1) **ด้านความรู้** เป็นการผลิตซ้ำความคิดรวบยอดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สร้างคำขวัญ ทำแผนภาพ จัดนิทรรศการ เขียนเรียงความ ทำรายงานสรุปสาระสำคัญ ทำตารางวิเคราะห์/เปรียบเทียบ เขียนบทรายการวิทยุกระจายเสียงของหอกระจายข่าวตามแผนผัง รายการเขียนบทรายการข่าวทางวิทยุโทรทัศน์ สรุปองค์ความรู้การใช้กล้องโทรทัศน์ ฯลฯ

2) **ด้านเจตคติ** เป็นการแสดงออกที่สอดคล้องกับเจตคติที่เป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ เช่น เขียนจดหมายให้

กำลังใจผู้คิดเชื้อเอคส์ สร้างคำขวัญบูรณรงค์รักษาความสะอาดในโรงเรียน ผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงโดยให้กำลังใจและธรรมะกับผู้ฟังในช่วงพุทธศาสนา การผลิตรายการข่าวทางวิทยุโทรทัศน์ที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น ฯลฯ

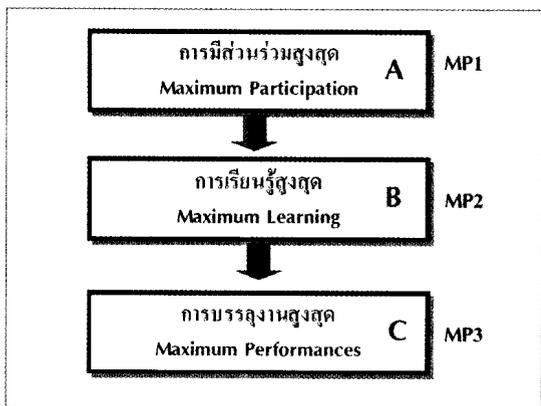
3) **ด้านทักษะ** เป็นการลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนของทักษะที่ได้เรียนรู้ เช่น การเขียนบทรายการวิทยุกระจายเสียง การฝึกซ้อมการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง การผลิตรายการกระจายเสียงทางหอกระจายข่าว การผลิตรายการข่าวทางวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น

ในองค์ประกอบที่ 4 คือ การลงมือปฏิบัติของผู้เรียนตามที่วางแผนการผลิตและจัดรายการข่าวทางวิทยุโทรทัศน์ ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เรียนรู้จริง นักศึกษาสามารถปฏิบัติได้จริง ได้มองเห็นถึงแนวทางปฏิบัติ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ทำให้มีพัฒนาการในการแก้ปัญหาได้จริง ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 การประยุกต์ใช้หรือลงมือปฏิบัติ

องค์ประกอบทั้ง 4 คือ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน การนำเสนอความรู้ และการลงมือปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จะใช้องค์ประกอบใดก่อนหลัง หรือให้องค์ประกอบใดก็ครั้งในแต่ละแผนการเรียนรู้ สามารถออกแบบตามความเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ และจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด แต่จำเป็นต้องมีครบทั้ง 4 องค์ประกอบเพื่อผลสัมฤทธิ์การเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานตามกระบวนการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการเรียนการสอนแบบ Active Learning ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 เป้าหมายสูงสุดของการเรียนการสอนแบบ Active Learning

2.4 การออกแบบปฏิสัมพันธ์ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้

การออกแบบปฏิสัมพันธ์ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเลือกใช้กลุ่มใหญ่ กลุ่ม 2 คน กลุ่ม 3 คน กลุ่ม 3-4 คน หรือกลุ่ม 5-6 คน เป็นการสร้างให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่ม ผู้เรียนที่เรียนเร็วสามารถเข้าใจกิจกรรมได้อย่างดีจะช่วยอธิบายให้ผู้เรียนช้าได้เข้าใจ และสามารถแบ่งงานกันทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 การเตรียมใบกิจกรรม ใบความรู้ สื่อ/อุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ

การเตรียมใบกิจกรรม ใบความรู้ สื่อ/อุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ในช่วงแรกของการเรียน ผู้สอนจะเป็นผู้เตรียม และนำเสนอใบกิจกรรม ใบความรู้ สื่อ/อุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ให้กับผู้เรียนเพื่อเป็นตัวอย่าง หลังจากที่ผู้เรียนเข้าใจดี แล้วจะสามารถจัดทำและนำเสนอใบกิจกรรม ใบความรู้ สื่อ/อุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้ อื่น ๆ ได้ และสามารถประยุกต์ใช้กับวิชาอื่น ๆ ต่อไปได้

2.6 การออกแบบการประเมินผลและเครื่องมือ

การออกแบบการประเมินผลและเครื่องมือตามแผนการเรียนการสอนที่ได้วางแผนไว้แล้วนั้น เมื่อมีการลงมือปฏิบัติงาน โดยการออกแบบประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษา และให้คะแนนนักศึกษา ตัวอย่างการประเมินผลโดยการให้คะแนนการปฏิบัติกรรายงานข่าวทางวิทยุโทรทัศน์ ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 การประเมินผล

2.7 การจัดการเรียนรู้และบันทึกผลการใช้แผนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้และบันทึกผลการใช้แผนการเรียนรู้ เป็นการทำให้ระบบการเรียนรู้ได้มีการจัดและการบันทึกเก็บไว้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาและนำไปใช้

2.8 การปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้

การปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ เป็นการนำผลการเรียนรู้ที่ได้ปฏิบัติไปแล้วมาปรับปรุงและพัฒนาต่อไป สำหรับนำมาประยุกต์ใช้ในวิชาเดิมและวิชาอื่น ๆ

3. แนวทางการพัฒนา Active Learning กับนิเทศศาสตร์

จากประสบการณ์ในการแบบ Active Learning ในวิชาทางด้านนิเทศศาสตร์ที่ผ่านมา ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 การใช้สหวิทยาการ ในการประยุกต์ศาสตร์แต่ละวิชามาใช้ในการทำ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการคิดและการลงมือปฏิบัติจริง ต้องมีการปรับพื้นฐานความรู้ให้สามารถนำมาใช้ได้จริง เช่น ความรู้เกี่ยวกับการพูด ความรู้เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาเป็นต้น ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดถึงการเรียนรู้สูงสุดของผู้เรียน

3.2 การวัดผล มีการวัดผลตามสภาพจริงโดยการประเมินผลในการปฏิบัติงานเป็นรายบุคคลว่าสามารถปฏิบัติงาน โดยมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมปฏิบัติไม่ได้ เป็นการปฏิบัติได้จริง ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดถึงการมีส่วนร่วมสูงสุด และการบรรลุงานสูงสุด

4. บทสรุป

การนำเสนอขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ในวิชาทางนิเทศศาสตร์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ในการปฏิบัติจริง ในวิชาการสื่อข่าวทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ผู้เรียนสามารถผลิตและจัดรายการสื่อข่าวทางวิทยุโทรทัศน์ ได้โดยอาศัยด้านความรู้ ด้านเจตคติและด้านทักษะ จากองค์ประกอบของการเรียนรู้ที่หลากหลาย การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน การนำเสนอความรู้ และการประยุกต์ หรือลงมือปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจบทบาทในการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ (Child Center) ต้องคิดเป็น ศึกษาเป็น แบ่งงานเป็น และลงมือปฏิบัติได้จริง ทั้งในขณะที่เรียน และนำไปประกอบอาชีพได้ ดังภาพที่ 10 อันเป็นผลที่ทำให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จในปัจจุบัน และอนาคตต่อไป

ภาพที่ 10 ผู้เรียนแบบ Active Learning สามารถนำความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพได้

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสถาบันราชภัฏ. (2545) พัฒนาระบบการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์มิติใหม่สู่มหาวิทยาลัยราชภัฏ. นครสวรรค์ : สถาบันราชภัฏนครสวรรค์
Charles C. Bonwell and James a. Erison. Active Learning : Creating Excitement in Classroom. Google' s cache of <http://www.ntlf.com/thm/lib/91-9> dig.htm

Active Learning : ความธรรมดา สำหรับคนธรรมดา

ผศ.จำลอง ลือชา *

ผมแปลกใจกับสโลแกนของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ขึ้นป้ายโฆษณาว่า สนุก อบอุ่น .....และยิ่งงมมาก เมื่ออ่านบทความ เรื่อง เรียนรู้พัฒนาองค์กรปลา กล่าวไว้ว่า ความสำเร็จ คือ Play ความสนุกเป็นสมบัติของมนุษยชาติ สามารถเกิดขึ้นในขณะที่เดียวกับการทำงานที่จริงจังได้ ครอบครัวสนุกสนานจะเรียนรู้สิ่งที่พ่อแม่สอนอย่างไม่ขมขื่น คิดถึงคำสอนในแง่บวกเป็นการปลดปล่อยศักยภาพของทุกคนในครอบครัว เพื่อสร้างสรรค์ครอบครัวให้เป็นหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่พลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต

ศ.ดร. วรากรณ์ สามโกเศศ ท่านอ่านหนังสือชื่อว่า FISH เขียนโดย S.C. LUNDEN, H PAUL และ J. CHRIS TENSEN แล้วเขียน เรื่อง “เรียนรู้พัฒนาองค์กรปลา” ลงในมติชนรายวัน ท่านอธิบายว่า มีตลาดปลา ชื่อ Pike Place Fish ในเมือง Seattle มลรัฐวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา เป็นตลาดปลาที่เต็มไปด้วยชีวิตชีวา อุดมไปด้วยความสนุกสนานทั้งผู้ขาย ผู้ซื้อและผู้เยี่ยมชม ตลาดแห่งนี้จะเต็มไปด้วยเสียงเจี๊ยวจ๊าวโดยเฉพาะลูกค้าและนักท่องเที่ยว หัวเราะกันอย่างสนุกสนาน และก็เห็นคนขายโยนปลาตัวโตข้ามหัวผู้คนไปไกล 10-20 ฟุต ไปที่คนเก็บเงินอย่างแม่นยำ คนงานกำลังหยิบปลาขึ้นมาขยับเหงือกหลอกล่อเด็กให้หัวเราะ คนขายอีกคนดูเหมือนกำลังคุยกับปลา อีกคนโยนปูขึ้นไปในอากาศ และเอากล่องรับ ทุกอย่างดูน่ารักสนุกสนาน ทุกคนทำงานสนุกกับงานที่น่าเบื่อ หัวเราะต่อกระซิบ เย้าแหย่กันตลอดเวลา ความรู้สึกนี้ติดเชื่อลามไปถึงคนซื้อ ไม่ว่าใครเข้าตลาดนี้ก็จะรู้สึกสนุกสนานด้วยกันทั้งนั้น นักบริหารที่มาเยี่ยมชมได้ปรัชญาปลา จากตลาดปลาแห่งนี้ นำเป็นข้อสรุปเพื่อไปปรับใช้แก้ปัญหาในองค์กรของตนได้ดังนี้

1. การเลือกทัศนคติแม้ที่ทำงาน แม้ว่า

มนุษย์เราจะเลือกงานไม่ได้ แต่เราก็สามารถเลือกทัศนคติในการทำงานได้ และเราก็เลือกนำทัศนคติที่ทำงานเป็นสิ่งที่รื่นรมย์ นี้คือ หัวใจสำคัญของการทำงานในตลาดปลา

2. ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ คือ Play หรือการเล่นมิได้หมายถึง การเล่นอย่างไร้ความหมาย หากแต่จริงจังกับงาน สามารถสนุกไปในเวลาเดียวกัน เช่น โยนปลา พุดจาสนุกสนาน สอนให้ลูกค้ามาช่วยบรรจูปลาลงถังด้วยการจัดเกมส์ให้ลูกค้าร่วมเล่น เช่น แข่งขันกัน โยนปลา ลดราคาเป็นรางวัล

3. ปัจจัยที่ทำให้เป็นวันแห่งการจดจำ ไม่ว่าจะผ่านไปนานแค่ไหน ซึ่งการเล่นสนุก การให้ลูกค้าเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เช่น เข้าไปในห้องเย็นเอาสวิงตักปลาในถัง เอามือล้วงเข้าไปในท้องปลาตัวใหญ่ พยายามให้ลูกค้าเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยกับงานของตลาดอย่างสนุกสนานจะทำให้มีความรู้สึกที่ดีกับตลาดไปตลอด

4. ปัจจัยตัวสุดท้าย คือ อยู่กับลูกค้า หมายถึงให้ความสนใจอย่างจริงจังต่อสิ่งที่ตนเกี่ยวข้องกับอยู่ เช่น ให้ความสนใจแก่ลูกค้าอย่างจริงจัง อยู่กับลูกค้าโดยไม่ละทิ้ง หรือเหม่อลอย ร่วมกิจกรรมกับลูกค้า เป็นต้น

สี่ปัจจัยรวมกันเรียกว่า ปรัชญาปลา สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับองค์กร ห้องเรียน และครอบครัวได้เป็นอย่างดี เช่น ห้องเรียนปลา ครูและนักเรียนต่างก็เลือกที่จะนำทัศนคติที่ดีในการสอนและเรียนรู้มาโรงเรียน ก็จะเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ ถึงแม้ว่าครูและนักเรียนต่างก็อาจไม่อยากจะมาโรงเรียน แต่เมื่อรู้ว่าอย่างไรเสียก็ต้องมา แล้วก็สามารถเลือกที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่ตนต้องทำได้ การสร้างให้การสอนและการเรียนรู้เป็นสิ่งสนุกสนานสำหรับครูและนักเรียน ด้วยการแทรกการเล่นเข้าไป

ในบทเรียนที่เข้มข้นจริงจัง จะทำให้นักเรียนเรียนด้วยความสนุก มีความรู้สึกลึกซึ้งเกี่ยวกับการเรียนรู้ และถ้าครูทำให้การเรียนในโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่อยากจดจำแล้ว เด็กก็จะรักการเรียนรู้ไปตลอดชีวิต และยิ่งตัวครูอยู่กับศิษย์ ให้ความสนใจอย่างจริงจังแล้ว โรงเรียนปลา ก็จะเป็นสถานที่แห่งการสร้างสรรค์มากกว่าที่เป็นอยู่

นับตั้งแต่เป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผมได้ยินคำว่า “Active Learning” เรื่อยมา ผมไม่ค่อยใส่ใจเท่าไร เพราะทฤษฎีการเรียนรู้ซึ่งมีมากมาย ก็วนไปวนมา อ้อฮา เป็นพัก ๆ หลักก็หลักเดิม ๆ อ่านเอกสารคำอธิบายของ รศ.ดร.พนมพร เผ่าเจริญ เข้าใจง่ายดีว่าเป็นการเรียนที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ หรือคิดอย่างตื่นตัว ปัจจัยที่จะทำให้เกิด Active Learning คือ ผู้เรียนสร้างแบบความเข้าใจด้วยตนเอง ประสบการณ์ของผู้เรียน, มีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และประสบการณ์จริง การปฏิบัติจริง ลักษณะกิจกรรมจึงใช้สถานการณ์จริงหรือคล้ายจริง, การเรียนเป็นกลุ่มย่อย การเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับสิ่งที่เรียน, การใช้คำถาม การให้ผู้เรียนแสดงผลงาน, การให้ผู้เรียนสะท้อนความคิด ตัวอย่าง กิจกรรมจึงเป็นการระดมสมอง การแสดงบทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง, การเสนอผลงานกลุ่มย่อย ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง ทางด้านความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติ ตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้

ผมสังสัยสงสัยความรู้ด้านานาชนิดจากหลักการบริหารสู่หลักการเรียนรู้ 30 ปีที่แล้ว เราไม่เคยปฏิเสธว่า ผู้เรียนของเราเป็น คนธรรมดา ไม่หวิ้อหวา เหมือนมหาวิทยาลัยอื่น แต่เราเป็นแกนหลักเชิงปริมาณ เสมอประเด็นปัญหา จึงจะอยู่ที่ว่าทำอะไรให้เขาเหล่านั้นมีความรู้ ความสามารถที่จะประกอบสัมมาชีพ ดำรงตนอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข ดูแลและพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้เป็นอย่างดี สมดังปณิธานของมหาวิทยาลัยฯ “สถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น”

Active Learning จึงเป็นเรื่องเดิมของเด็กที่ใช้วิธีการเรียนปนเล่นนั่นเอง

ผมเริ่มจัดกิจกรรมในรายวิชาการสร้างทีมงาน ซึ่งเห็นว่าเป็นวิชาที่สอดคล้อง เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมอย่างยิ่ง เรียนทีมงานต้องมาตอบอย่างเดียว จะแน่ใจอย่างไรว่า ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ผมสอนง่ายๆ จัดแบ่งเนื้อหาเป็นแนวคิดต่าง ๆ ที่ผู้เรียนฟังมี เช่น ประชาธิปไตย การบริหารแบบมีส่วนร่วม การอยู่ร่วมกัน การพัฒนาตนเอง ทำอย่างไรจึงจะได้ใจทีมงาน ความขัดแย้ง เป็นต้น ผมมีเอกสาร/บทความเล็กๆ น้อยๆ ให้อ่าน อ่านจบ ถาม ตอบ ทันทที เป็นรายบุคคล ให้แสดงความคิดเห็น ช่วยกันยกตัวอย่างที่เป็นปรากฏการณ์จริง ในปัจจุบันมาคุยกันและสรุปร่วมกัน ขณะเดียวกันก็ให้คิดโครงการมา 1 โครงการที่จะร่วมกันลงมือปฏิบัติ โดยใช้วิธีการทำงานที่ได้จากแนวคิดที่สรุปได้ ผมจะให้เขาตั้งผู้นำทีมสัก 4-5 คน ผมปล่อยให้ผู้นำทีม วาดลวดลายตามที่เขามีเขาเป็นอันไหนเขียนไปจากแนวคิด เราก็จี้ให้เห็น และให้ปรับแก้ ผมไม่ได้ทำอะไร เดินวนเวียน แอบสังเกตแล้วไปคุยกันตอนท้ายชั่วโมง ภาค กศ.บป. ภาค กศ.ปค. และ ภาค กศ.ยช. จะมีพื้นฐานประสบการณ์แตกต่างกัน เราไม่คาดหวังว่างานจะเป็นผลลัพธ์สุดท้ายที่จะตัดสิน

ผมให้ตัวอย่างโครงการของรุ่นก่อนที่เคยทำมาแล้วไปพิจารณา ดู ให้กลับไปคิด สืบราว เพื่อหากลุ่มเป้าหมายในแต่ละสัปดาห์ จะให้ผู้นำทีมมารายงานความคืบหน้าหน้าชั้น นัดหมายสมาชิก ช่วงท้ายผมก็เสริมแนวคิดเท่าที่เห็นว่าเขาน่าจะรู้เพิ่มเติม ช่วงออกสำรวจและลงมือปฏิบัติบางทีมจริงจังมาก ถึงขนาดนอนค้างอ้างแรมกับชาวบ้าน เล่นหัว อยู่นิ่งร่วมกับชาวบ้านจนได้, อาคาร, ผาย, ป่าไม้, สนามเด็กเล่น ฯลฯ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ผมถือว่าการให้นักศึกษาออกสู่ชุมชนเป็นการสนองพันธกิจของมหาวิทยาลัย หากเราได้ไปเห็น นักศึกษาธรรมดาของเราทำงานจะเป็นการพิสูจน์ทฤษฎีว่า เขาเข้าใจ โดยไม่มีวันลืม

เมื่อผมสอนโดยวิธีธรรมดา และทำกันทีว่่านั้นแหละ Active คนธรรมดาอย่างผมก็จำยอม

นำเสนอในวงสัมมนา มีอาจารย์เข้าร่วมสัก 10 ท่าน ผมมีชาร์ต 7 แผ่น พร้อมเล่มตัวอย่างโครงการ 5-6 เล่ม คุยให้ฟังว่าวิชานี้ ผมทำอย่างไร ไม่มีใครปฏิเสธ เพราะผมอายุมากที่สุดในที่นั้น แต่สิ่งที่ได้แลกเปลี่ยน และถามผมตลอดเวลาว่า สามารถทำได้ทุกวิชาไหม เช่น วิชาการวิเคราะห์เชิงปริมาณ จะใช้ Active ได้หรือไม่ ผมไม่รู้่ววิชานี้เป็นอย่างไร ได้ยินแต่วว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเอาเสียเลย ท่านอาจารย์น้องใหม่ถามว่าจะทำ Active ได้หรือ ผมนั่งเทียนเอาเองแล้วตอบว่า คงไม่ได้หมายความว่า จะต้อง Active ทั้งหมด เพียงแต่เปลี่ยนจากการบรรยายบางตอนให้นักศึกษาได้ผ่านกระบวนการ สัมผัสหลายๆ ด้าน ผมมองว่าเราเริ่มต้นอย่างไร เริ่ม ชี้แจงแผนการสอน แล้วสำคัญว่า ชาติได้กี่ครั้ง ถ้าคะแนนไม่ถึง.....ลงทะเบียนใหม่ วิชานี้มีคน สอบตกมากอย่างนี้ ผมกลับไม่เห็นด้วย เพราะเริ่มต้น ด้วยทัศนคติในเชิงลบ ผมเสนอว่า การชี้แจงกติกา

น่าจะบอกให้เขาเห็นภาพทั้งหมดและชี้ว่า ช่วงไหน ยากอย่างไร ซึ่งหากไม่รู้เรื่อง สามารถติดตามจาก สื่ออื่น ๆ หรือพบอาจารย์ได้ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร จะเข้ากลุ่มคิวโดยรุ่นพี่ มีหรือไม่ สุดท้ายวงสัมมนา ได้ข้อสรุปว่า ควรจัดเป็น E-Learning เพื่อให้ผู้เรียน ได้ติดตาม ทำความเข้าใจซ้ำใหม่ได้

ความพิเศษของมนุษย์มีหลายด้าน เราจะ ทำให้เขาวิเศษได้ด้วยวิธีไหน เอาแบบธรรมดาเหมือน การเรียนรู้พัฒนาองค์กรปลา ด้วยการอยู่ใกล้ชิดกับเขา ด้วยกิจกรรมที่สอดคล้อง สนุก เป็นกันเอง บรรยาย ใศภายในห้องเรียนนำร่องนุ่มนวล พุดเรื่องยากให้เป็น เรื่องง่าย จัดกิจกรรมให้ผ่อนคลาย เขาจะกล้าซักถาม ทั้งในและนอกห้องเรียน อย่าดู และมองเขาด้วยสาย ตาอย่างนั้น คงต้องช่วยดูแลเขาอย่างดี อย่าเพียงแค่ บรรยายจนครบทุกบท เป็นอันหมดหน้าที่ อาจจะ เหนื่อยล้า เพราะความเขื่องซ้ำ มันเป็นธรรมชาติของ คนธรรมดาของเขาเอง

ระบบบริหารราชการกับการสอนแบบ Active Learning

สนั่น กัลปา *

ปัจจุบันกระแสของการเรียนการสอนแบบกระตือรือร้น หรือ Active Learning ได้เข้ามามีส่วนสำคัญต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 เป็นอย่างมาก การเรียนแบบกระตือรือร้นจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่ให้นักศึกษาได้ทำสิ่งต่าง ๆ และคิดถึงสิ่งที่เขากำลังทำอยู่ เป็นการเรียนรู้ที่มีคุณค่า น่าตื่นเต้น สนุกสนาน ท้าทาย ความรู้ความสามารถ สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของตนเอง มีความสามารถและทักษะทั้งในเชิงความคิด มนุษย์สัมพันธ์และเทคนิควิธีที่จะใช้ในการปฏิบัติงานและการแก้ปัญหา

ความจริง การเรียนแบบกระตือรือร้น (Active Learning) ก็คือ การเรียนโดยการกระทำ (Learning by doing) ของจอห์น ดิวอี้ (John dewey) และเพียร์เจต์ (Piaget) ได้นำมาเน้นใช้ในเชิงปฏิบัติการกับเด็กปฐมวัย ในขณะที่นักการศึกษาหลายคนไม่ได้ให้ความสำคัญกับงานของเพียร์เจต์ เพราะเข้าใจผิดคิดว่า การเรียนแบบกระตือรือร้น (Active Learning) มีความสำคัญเฉพาะกับเด็กปฐมวัยเท่านั้น แต่เพียร์เจต์ได้เน้นไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นเรื่องใจคิด เพราะประสบการณ์เป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาสติปัญญาทั้งของเด็กและนักศึกษาพร้อมทั้งชี้ว่า ประสิทธิภาพของการเรียนแบบกระตือรือร้น (Active Learning) เหมาะสำหรับนักเรียนนิสิต นักศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา

Active Learning จึงไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับวงการศึกษานัก แต่ก็ได้หมายความว่าทุกคนจะไม่รู้จักคำๆ นี้ ปัจจุบันมีผู้นำเอาคำว่า act มาใช้กันเยอะมาก โดยเฉพาะเวลาที่เรากำลังต้องการศึกษาหรือค้นหาสิ่งใดเราก็จะแสวงหา actor เป็นอันดับแรก จากนั้นเรามาหา action แล้ววันนี้เราก็มารู้เรื่องเรื่อง active ต้องบอกก่อนว่า active Learning กับ Action Learning ไม่เหมือนกัน โดย Action Learning เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ แต่ active Learning แปลว่า

การเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิดความกระตือรือร้น

ดังนั้น Active Learning จึงเป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายวุ่นอยู่กับเนื้อหาที่จะเรียนโดยการพูดคุย การเขียน การอ่าน การสะท้อน หรือการตั้งคำถาม แม้กระทั่งการเรียนการสอนที่มีความเคลื่อนไหว ครูอาจารย์ทำหน้าที่เพียงเป็นผู้คอยนำทาง ชี้นำ ปรึกษาประคองให้เขาเข้าใจและมีพัฒนาการกระบวนการรับรู้ในลำดับที่สูงขึ้น เช่น สามารถแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ ความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ และนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้

แต่ครูอาจารย์ผู้สอนที่ใช้รูปแบบ Active Learning เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอน บางครั้งก็รู้สึกปวดหัวเวียนเกล้ากับนักเรียนนักศึกษาที่ไม่มีความสนใจใฝ่รู้ นักศึกษามีจำนวนมาก เวลาที่มีน้อย อุปกรณ์ที่ไม่พร้อมและมืออย่างไม่เพียงพอ เนื้อหาที่มากมาย หรือการจัดการบรรยายการในห้องเรียนให้เหมาะสม เป็นต้น

แต่การใช้ Active Learning ไม่ได้หมายความว่า ครูอาจารย์ผู้สอนต้องเลิกสอนเลิกบรรยาย ไม่ใช่สามารถสอนและบรรยายได้ แต่อาจใช้เวลามากขึ้น เพราะครูอาจารย์ต้องหยุดเป็นระยะ ๆ ในขณะที่สอน เพื่อให้นักศึกษาได้มีเวลาย่อยสิ่งที่ได้รับฟังจากผู้สอนมากขึ้น มีเวลาในการอ่าน เขียน อภิปราย การคิด การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผลงานของตนเองหรือกลุ่ม หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ร่วมกันระหว่างครูอาจารย์กับนักศึกษา หรือนักศึกษากับนักศึกษาด้วยกันเอง กล่าวคือนักศึกษาจะต้องทำมากกว่าการรับฟังคำบรรยายจากครู วิธีการสอนแบบ Active Learning สามารถใช้กิจกรรมได้หลากหลายรูปแบบ เช่น Group discussion, Problem solving, case studies, role plays, journal writing, and structured learning groups แต่ถ้ามองในแง่ใหญ่ ๆ มีนักศึกษาจำนวนมาก อาจจัดกลุ่มอะไรก็ได้ เช่นการให้เขียน การสรุปผล หรือการจับกลุ่ม จับคู่กันทำงานก็ว่าจะ

เหมาะสมกับบรรยากาศ สถานการณ์ และห้องเรียน เป็นต้น

จากการที่ active Learning ได้รับความสนใจในหมู่นักวิชาการและเป็นนโยบายหลักของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่ต้องการให้คณาจารย์มีกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ผู้เขียนจึงได้นำระบบ active Learning มาทดลองประยุกต์ใช้ในการบรรยายวิชาการระบบบริหารราชการไทย ซึ่งเป็นวิชาเอกบังคับของนักศึกษาโปรแกรมบริหารรัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ จากการเรียนแบบดั้งเดิมที่นักศึกษาคาดหวังว่าจะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ผ่านอาจารย์โดยเน้นการฟังและการจำมากกว่าการมีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงกับปัญหาหรือการแก้ปัญหาเป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองโดยการเน้นการพัฒนา นักศึกษาให้มีความสามารถ และทักษะในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหา มีมนุษยสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และเทคนิควิธีในการปฏิบัติงานและการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับชีวิตจริง

จากการนำรูปแบบการเรียนการสอนแบบกระตือรือร้น หรือ active Learning มาใช้ในการบูรณาการเรียนการสอนในรายวิชาการระบบบริหารราชการไทย พบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการความแตกต่างไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทั้งในด้านความคิด ความกระตือรือร้นในสิ่งที่ตนเองเรียน การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบในงานที่มอบหมาย ทักษะและมุมมองที่หลากหลาย มีช่องทางในการปฏิสัมพันธ์ที่หลากหลาย มีการวิเคราะห์และแก้ปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามที่จะเรียนรู้เพื่อจะตั้งคำถาม

เนื่องจากว่า วิชาการระบบบริหารราชการไทย เป็นวิชาที่ศึกษาประวัติความเป็นมาของระบบบริหารราชการไทยในอดีตทั้งในด้านแนวคิด ทฤษฎี พฤติกรรม ค่านิยมและระเบียบปฏิบัติราชการ โดยเฉพาะการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ศึกษาาระบบ โครงสร้างของระบบบริหารราชการ กระบวนการพฤติกรรมของการบริหารราชการไทย ปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารราชการ โดยเฉพาะปัจจัยทางการเมือง ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของระบบ

บริหารราชการรวมทั้งแนวทางแก้ไข วิสัยทัศน์และแนวโน้มของระบบราชการไทยในอนาคต

จะเห็นได้ว่า วิชาการระบบบริหารราชการไทยมีความสำคัญและมีเนื้อหาสัมพันธ์เชื่อมโยงไปยังทุกส่วนของโครงสร้างทางสังคมไทย บริบททางวิชาการก็มีจำนวนมากในขณะที่เวลาสอนหรือชั่วโมงบรรยายก็มีจำกัด จึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาเวลาจำนวนผู้สอนกับจำนวนผู้เรียน active Learning จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งที่ผู้เขียนนำมาใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาที่ผู้เขียนรับผิดชอบอยู่ ซึ่งในระยะเริ่มต้นก็เป็นการลองผิดลองถูก หัดเดินเริ่มทำ เกิดความจำและมีการพัฒนาในที่สุด

ระบบบริหารราชการไทยกับกระบวนการ / ขั้นตอน Active Learning

รูปแบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เขียน นำมาใช้ในการบรรยายวิชาการระบบบริหารราชการไทย โดยมุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1. กำหนดความต้องการ
- ขั้นตอนที่ 2. กำหนดวัตถุประสงค์
- ขั้นตอนที่ 3. กำหนดเนื้อหา
- ขั้นตอนที่ 4. กำหนดกระบวนการเรียนการสอน เทคนิค สื่อ และเวลาเรียน
- ขั้นตอนที่ 5. การตรวจสอบประสิทธิภาพเบื้องต้น
- ขั้นตอนที่ 6. การสอน
- ขั้นตอนที่ 7. การติดตามประเมินผลประสิทธิภาพการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 1. กำหนดความต้องการ

ในการกำหนดความต้องการนั้น ผู้เขียนพยายามที่จะให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดคะแนนที่ตนเองต้องการโดยให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาการเรียนการสอน กำหนดเทคนิควิธีการการเรียนการสอนว่าต้องการให้เป็นรูปแบบใด โคนใจ และมีความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด โดยคำนึงถึงองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเองหรือครูและผู้เรียนเป็นผู้กำหนดร่วมกัน
2. ครูต้องศึกษานโยบายการศึกษาและหลักสูตรการสอนให้ชัดเจน
3. ครูต้องศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

ขั้นตอนที่ 2. กำหนดจุดประสงค์

1. จุดประสงค์ทั่วไป

เป็นการบอกความต้องการและความคาดหวังในภาพรวมที่เราจะมุ่งพัฒนาผู้เรียนในด้านใดบ้างซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ ทักษะคิด เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของการเรียนรู้วิชาการระบบบริหารราชการไทย เช่น เพื่อให้ นักศึกษาได้รู้และมีความเข้าใจในแนวคิด ทฤษฎี ความเป็นมาของระบบการบริหารราชการไทยในอดีตถึงปัจจุบัน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. จุดประสงค์เฉพาะ

เป็นความคาดหวังเชิงพฤติกรรมที่สามารถวัดและประเมินได้ โดยระบุประเภทกิจกรรม เนื้อหา วิธีการเรียนการสอน และผลของการเรียนรู้อย่างชัดเจน เป็นจุดประสงค์ที่ครอบคลุมกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยมีกระบวนการอย่างชัดเจน เช่น เพื่อให้ นักศึกษาได้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับการจัดระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินได้อย่างเป็นระบบและมีความเชื่อมโยง เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายและวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบบการบริหารราชการกับระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้ นักศึกษาสามารถประเมินสถานการณ์ แนวโน้ม และเป้าหมายของระบบการบริหารราชการไทยในอนาคต และริเริ่มเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคเหล่านั้น

ขั้นตอนที่ 3. กำหนดเนื้อหา

การกำหนดเนื้อหา เราควรให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และความต้องการของผู้เรียน จึงจะเป็นการจัดการสอนที่แท้จริงและควรมีการเรียงลำดับก่อนหลัง เพื่อให้สอดคล้องกับจิตวิทยาการเรียนรู้ของ

ผู้เรียนและครูด้วยว่า เนื้อหาใดบ้างที่ผู้เรียนต้องรู้ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ต้องนำมาจัดการเรียนการสอน ส่วนเนื้อหาที่ผู้เรียนควรรู้และรู้ไว้ก็ดี อาจไม่จำเป็นต้องนำมาสอนหากไม่มีเวลาเพียงพอ อาจจัดทำเป็นเอกสารให้ผู้เรียนอ่านประกอบหรือบอกแหล่งข้อมูลให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าเองก็ได้

ขั้นตอนที่ 4. กำหนดกระบวนการเรียนการสอน เทคนิค สื่อ และเวลาเรียน

การกำหนดกระบวนการเรียนการสอนที่จะนำมาใช้ในการนำเสนอเนื้อหา เราควรศึกษาความต้องการของผู้เรียน (คะแนน รูปแบบ วิธีการ) ผู้รวบรวมข้อมูล และจัดระบบข้อมูลการเรียนการสอน ผู้สอนและผู้เรียน กำหนดแผนการเรียนการสอนร่วมกัน ผู้สอนจัดทำโครงการสอนแบบบูรณาการแจกหรือให้แผน/โครงการสอนแก่ผู้เรียน ศึกษาเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

กำหนดให้ครอบคลุมกับเทคนิคย่อยต่าง ๆ รวมทั้งสื่อการเรียนการสอนและเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนควรมีกำหนดให้เหมาะสมและสัมพันธ์กัน จุดประสงค์เฉพาะและเนื้อหาจะเป็นตัวกำหนดกระบวนการ เทคนิค และสื่อการสอน การวางแผนการสอน

ขั้นตอนที่ 5. การตรวจสอบประสิทธิภาพเบื้องต้นการวางแผนการสอน

การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนหรือการวางแผนการสอนควรมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ด้วยการทดสอบประสิทธิภาพเบื้องต้น โดยการนำไปใช้กับเพื่อนร่วมงานหรือวิธีอื่น ๆ ที่เหมาะสมที่เพื่อดูความเหมาะสม สอดคล้อง ความเป็นไปได้ ของการกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา กระบวนการเรียนการสอน เทคนิค การสอน สื่อการเรียนการสอนและเวลาที่ใช้ ถือว่าเป็นการประเมินก่อนนำไปสอนอย่างรอบคอบ และเป็นการตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับของการกำหนดกระบวนการเรียนการสอน เทคนิค สื่อ และเวลาว่ามีความสอดคล้องกับเนื้อหา จุดประสงค์เฉพาะ จุดประสงค์ทั่วไป ความต้องการสภาพปัญหาหรือไม่

ขั้นตอนที่ 6. การสอน

เป็นการดำเนินการเรียนการสอนตามแผนที่กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยครูอาจารย์ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการ เป็นผู้ร่วมทำกิจกรรมคนหนึ่ง เป็นผู้ช่วยเหลือและเป็นแหล่งวิทยาการ เป็นผู้สนับสนุนและส่งเสริม และเป็นติดตามและตรวจสอบ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 7. การติดตามประเมินผล ประสิทธิภาพการเรียนการสอน

การประเมินผลควรเป็นการประเมินจากวัตถุประสงค์ที่ครูและผู้เรียนร่วมกันกำหนดขึ้น ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนของตนเอง เราควรใช้ข้อมูลจากการประเมินผลของผู้เรียนมาเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการวางแผนการสอน ผู้สอนควรสรุปผลประจำบทเรียน เปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน การติดตามประเมินผล การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ในชั้นเรียน นำเสนอข้อมูล การตอบข้อซักถาม การทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียน

ขั้นตอนที่ 8. ผลจากการดำเนินการเรียน การสอน

1. ตัวบ่งชี้การเรียนรู้ของผู้เรียน

ผู้เรียน ได้ศึกษาและสืบค้นข้อมูลด้วยตนเอง มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ มีความกล้าคิด กล้าทำ กล้านำเสนอ มีโอกาสเตรียมตัวก่อนเข้าบทเรียน มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน มีส่วนร่วมในบทเรียน ฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง ได้ฝึกคิดและสร้างสรรค์จินตนาการความรู้ด้วยตนเอง ฝึกฝนตนเอง ให้มีวินัยและความรับผิดชอบในการทำงาน และมีปรับปรุงตนเองและยอมรับผู้อื่นมากขึ้น

2. ตัวบ่งชี้การสอนของผู้สอน

ครูอาจารย์มีการเตรียมการทั้งเนื้อหาและวิธีการสอน รู้จักสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลูกเร้าใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ได้เรียนรู้คุณลักษณะของ

ผู้เรียนและสามารถเข้าใจปัญหาของผู้เรียนมากขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีความสุขสนุกสนานในการทำกิจกรรม ฝึกคิด ฝึกทำ และปรับปรุงตนเองตลอดเวลา ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กลุ่มพร้อมทั้งสังเกตส่วนดีและปรับปรุงส่วนดีของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 9. ปัญหาจากการดำเนินการ แบบ active Learning

1. ปัญหาของผู้เรียน

ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่มีวินัยในตนเอง ไม่มีการเตรียมตัวที่ดี ไม่มีการจัดระบบข้อมูลที่ดี ไม่มีความคิดแบบเชื่อมโยงและต่อยอด ไม่มีภาวะความเป็นผู้นำ ไม่มีภาวะแห่งการพึ่งตนเอง ไม่มีความใส่ใจใฝ่รู้ในวิชาการปัญหาของผู้สอน ดังนั้น จึงจำเป็นที่ผู้สอนต้องใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายในการนำมาจัดการสอนกับผู้เรียนที่มีพฤติกรรมที่หลากหลายเช่นกัน

2. ปัญหาของผู้สอน

จากประสบการณ์สอนทำให้พบได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนกับเวลาไม่เอื้ออำนวยกัน ไม่ได้เนื้อหาสาระสมบูรณ์เต็มที่เนื่องจากผู้สอนกับจำนวนนักศึกษาที่มากเกินไป การวัดผลประเมินผลส่วนหนึ่งก็เป็นที่พอใจ แต่ก็คาดหวังกับนักศึกษามากไม่ได้ หากผู้สอนมุ่งสนุกเฮฮาจะเกิดความด้านชาทางวิชาการ หรือมุ่งมันทางวิชาการ นิสัยสันดานของผู้เรียนก็เสีย

ขั้นตอนที่ 10. วิธีการแก้ไข

ผู้สอนต้องมีการเตรียมการจัดทำแผนการเรียน-การสอนให้มีความชัดเจน จัดรูปแบบและวิธีการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากที่สุด ผู้สอนต้องพยายามในการเรียนรู้และเข้าใจ และเข้าถึงผู้เรียนอย่างแท้จริง เพื่อคอยสังเกตติดตาม ตรวจสอบผู้เรียนทุกขณะสร้างแรงจูงใจ และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงให้มีความเสมอภาคเที่ยงตรง และยุติธรรมในการวัดผลประเมินผล และผู้สอนต้องสรุปบทเรียนหลังกิจกรรมทุกครั้ง

